

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ევროპეისტიკის დეპარტამენტი

ნაზი ჯინჭარაძე

მარგარეტ ეტვუდი და დისტოპიური რომანი

სპეციალობა - ლიტერატურათმცოდნეობა

(ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად)

ანოტაცია

ბათუმი-2018

შესავალი

ტერმინ დისტოპიამდე ანუ ანტიუტოპიამდე ჩნდება ტერმინი უტოპია და უტოპიური რომანი. უტოპია (utopia) ბერძნული სიტყვაა და ნიშნავს u- არ, topia - ადგილი, ანუ არარსებული ადგილი. სიტყვა უტოპია თავდაპირველად გვხვდება პლატონთან. პლატონის ცნობილი დიალოგი „სახელმწიფო“ (“The Republic”), რომელიც დაწერილია ძვ.წ. 380, ეხება ისეთ თემებს, როგორცაა სიმართლე, კანონი და სამართლიანი სახელმწიფო. აქ პლატონი გვამღვეს უტოპიური სახელმწიფოს მოდელს, რომელიც დაფუძნებულია კერძო საკუთრების არქონაზე, სრულ თანასწორობაზე და ა.შ. უტოპიის შემდგომი მაგალითი გვხვდება მე-16 საუკუნეში თომას მორთან.

თომას მორის უტოპიიდან მოყოლებული დაახლოებით 200-ზე მეტი უტოპიური ნაწარმოები დაიწერა. მათი უმრავლესობა ეხება ისეთ საკითხებს, როგორცაა: იდეალური სახელმწიფო წყობა, თანასწორობა, თავისუფლება და კერძო საკუთრების გაუქმება.

მე-16 საუკუნის ინგლისელმა მწერალმა ფრენსის ბეკონმა თავის „ახალ ატლანტიდაში“ წარმოგვიდგინა სამყარო, სადაც სჯერათ, რომ მეცნიერების და ტექნიკის პროგრესი გააუმჯობესებს ადამიანების ცხოვრების პირობებს. თუმცა, რეალურად მივიღეთ სრულიად სხვა: მეცნიერების და ტექნიკის პროგრესმა ფრენსის ბეკონის უტოპია აქცია დისტოპიად ანუ ანტიუტოპიად. უტოპიური ოცნება არ ასრულდა. ტექნიკის პროგრესთან ერთად ადამიანებმა დაკარგეს რეალური ურთიერთობები, ისინი გახდნენ საოცრად მექანიზირებული და ავტომატურები. მეცნიერების განვითარებასთან ერთად, გარემო საშინლად გაბინძურდა, იმატა დაავადებებმა, შვილოსნობა შემცირდა. მივიღეთ სრულიად ახალი რომანი - დისტოპიური რომანი.

დისტოპია იგივე ანტიუტოპია არის ბერძნული სიტყვა და ითარგმნება როგორც „ცუდი ადგილი საცხოვრებლად“. ეს არის არასასურველი და საშიში სამყარო, მომავალი, რომელიც შიშს გვრის მკითხველს. დისტოპიური ჟანრი მიუთითებს რეალობაში არსებულ პრობლემაზე, რომელმაც შეიძლება ფატალურ შედეგებამდე მიგვიყვანოს. იგი ეხება საზოგადოების პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ, რელიგიურ, ფემინისტურ და სხვა პრობლემებს.

ჯონათან სვიფტის „გულივერის მოგზაურობა“ ითვლება ერთ-ერთ პირველ დისტოპიურ ნაწარმოებად. იგი აერთიანებს უტოპიურ და დისტოპიურ ელემენტებს. როცა გულივერი მოგზაურობს ლილიპუტების ქვეყანაში, აქ ვხვდებით ანტიუტოპიურ ელემენტებს. ეს არის სახელმწიფო, სადაც სახელმწიფო მოხელეებს არჩევენ აკრობატული ილეთების შესრულების მიხედვით. აქვე აღწერილია ომები, რომელთა მიზეზიც არის მხოლოდ და მხოლოდ იმის გარჩევა, თუ რომელი ბოლოდან უნდა გაიტეხოს კვერცხი. მკითხველი კარგად ხედავს სვიფტის სატირას, თუ რა უაზრო მიზეზებს ეწირებოდა ათასობით ადამიანის სიცოცხლე.

ადრეულ დისტოპიურ რომანებს ახასიათებს შედარებით მცირე დისტოპიური ელემენტები, როგორცაა, მაგალითად, თომას მორის „უტოპია“ და ჯონათან სვიფტის „გულივერის მოგზაურობა“, ხოლო მოგვიანებით დისტოპიური რომანები თავიდან ბოლომდე აგებულია დისტოპიურ ელემენტებზე. მათ შორისაა ჩვენს მიერ განხილული დისტოპიური რომანები: ჯორჯ ორუელის „1984“, ოლდოუს ჰაქსლის „საოცარი ახალი სამყარო“, რეი ბრედბერის „451 ფარენჰეიტით“, მარგარეტ ეტვუდის „მხევლის წიგნი“, მარგარეტ ეტვუდის „ორიქსი და კრეიკი“ („Oryx and Crake“).

დისტოპიური ჟანრი თანამედროვე ლიტერატურაში საკმაოდ გავრცელებულია. მან უკვე მიიპყრო კრიტიკოსების ყურადღება. იწერება მრავალი კრიტიკული ნაშრომი და სტატია, რომლებიც ეძღვნება ამ ჟანრის კვლევას. დაახლოებით 400-მდე დისტოპიური ნაწარმოები იქნა დაწერილი მხოლოდ ინგლისურ ენაზე 1900 წლისთვის და ათასობით სხვა ენებზე.

მარგარეტ ეტვუდს, რომელიც არის კანადელი მწერალი და ლიტერატურის კრიტიკოსი, თავისი შემოქმედებით ძალიან დიდი წვლილი შეაქვს დისტოპიური ჟანრის განვითარებაში. მან თავის დისტოპიურ რომანებში გამოკვეთა გენდერული, პოლიტიკური, სოციალური, კლასობრივი პრობლემები.

ნაშრომის მიზანია გამოიკვლიოს დისტოპიური ჟანრის ძირითადი თავისებურებები, შეისწავლოს დისტოპიური რომანები რელიგიური და პოლიტიკური კუთხით მარგარეტ ეტვუდის შემოქმედების მაგალითზე. გაავლოს პარალელები ეტვუდის დისტოპიურ რომანებსა და სხვადასხვა პერიოდში დაწერილ დისტოპიურ რომანებს შორის. აღმოაჩინოს მსგავსებები და განსხვავებები. ამ მიზნის გათვალისწინებით წინამდებარე ნაშრომის ამოცანებია:

- ა) გამოიკვლიოს დისტოპიური რომანის სათავეები და განვითარების ეტაპები.
- ბ) გამოყოს დისტოპიური რომანის ძირითადი თავისებურებები და მახასიათებლები
- გ) განიხილოს მარგარეტ ეტვუდის დისტოპიური რომანებში რელიგიის თემა, კერძოდ, რელიგიური რიტუალები, ღმერთკაცის ფიგურები და ბიბლიური ალუზიები ჯორჯ ორუელის, ოლდოს ჰაქსლის და რეი ბრედბერის დისტოპიური რომანების შედარებით ჭრილში.
- დ) განიხილოს მარგარეტ ეტვუდის რომანებში პოლიტიკური დისტოპია, კერძოდ ტოტალიტარული მთავრობა და ანტიინტელექტუალიზმი ჯორჯ ორუელის, ოლდოს ჰაქსლის და რეი ბრედბერის დისტოპიური რომანების შედარებით ჭრილში.
- ი) გამოკვეთოს სიახლე, რაც მარგარეტ ეტვუდმა თავისი შემოქმედებით შეიტანა დისტოპიური რომანის განვითარებაში.

შესაბამისად, ნაშრომი შედგება შესავლის, ოთხი თავის, დასკვნის, ბიბლიოგრაფიისა და ციტირებული ლიტერატურის სიისაგან.

პირველი თავი - ნაშრომის პირველი თავი ეხება დისტოპიური ჟანრის ზოგად დახასიათებას. ზოგადი მახასიათებლების დადგენას და დისტოპიური ჟანრის განვითარების ისტორიას. ამავე თავში მოცემულია კრიტიკოსების შეხედულებები და დისტოპიური ჟანრის როლი თანამედროვე ლიტერატურის ისტორიაში.

მეორე თავი - მეორე თავში მოცემულია თანამედროვე კანადელი მწერლის მარგარეტ ეტვუდის შემოქმედება და მისი როლი დისტოპიური ჟანრის განვითარებაში.

მესამე თავი - მესამე თავი განიხილავს რელიგიის თემას მარგარეტ ეტვუდის შემოქმედებაში. განხილულია რელიგიური რიტუალები, ღმერთკაცის ფიგურები და ბიბლიური ალუზიები მარგარეტ ეტვუდის, ჯორჯ ორუელის, ოლდოს ჰაქსლის და რეი ბრედბერის შემოქმედების მაგალითზე.

მეოთხე თავი - მეოთხე თავი ახასიათებს პოლიტიკურ დისტოპიას მარგარეტ ეტვუდის, ჯორჯ ორუელის, ოლდოს ჰაქსლის და რეი ბრედბერის შემოქმედების მაგალითზე. განხილულია ტოტალიტარული მთავრობა და ანტიინტელექტუალიზმი აღნიშნული მწერლების შემოქმედებაში.

სიახლე - ნაშრომის სიახლე მდგომარეობს იმაში, რომ ეს არის თანამედროვე დისტოპიური რომანების ავტორის მარგარეტ ეტვუდის შემოქმედების კვლევა ყველაზე ცნობილი დისტოპიური მწერლების შედარებით ჭრილში და მცდელობა დაგვედგინა ის სიახლეები, რაც მარგარეტ ეტვუდმა თავისი შემოქმედებით შეიტანა დისტოპიური ჟანრის ისტორიაში.

აქტუალობა - თემის აქტუალობა გამოიხატება იმაში, რომ თანამედროვე ლიტერატურათმცოდნეობის სფეროში ძალიან გაიზარდა ინტერესი დისტოპიური ჟანრის მიმართ. უკვე ბევრი ჟანრი მიისწრაფვის და ემსგავსება დისტოპიურ რომანს, რადგანაც თანამედროვე რეალობა იძლევა ამის საშუალებას. ამ ჟანრმა უკვე მიიპყრო უამრავი კრიტიკოსის ყურადღება. ჩვენ მიერ შერჩეული თანამედროვე კანადელი

მწერალი მარგარეტ ეტვუდი საკმაოდ საინტერესო განვითარებას აძლევს ამ ჟანრს და ჩვენი აზრით საინტერესო იქნება მისი შემოქმედების განხილვა სხვადასხვა პერიოდში დაწერილ დისტოპიურ რომანებთან შედარებით. დისტოპიური ჟანრი ნაკლებადაა განხილული ქართულ ლიტერატურადმცოდნეობაში და აქტუალობას წარმოადგენს ქართველი მკვლევარების ჩართვა ამ ჟანრის ინტერპრეტაციაში.

თავი 1

დისტოპიური რომანი

დისტოპია იგივე ანტიუტოპია არის ბერძნული სიტყვა dis-topos და ითარგმნება როგორც „ცუდი ადგილი საცხოვრებლად“. დისტოპია არის არასასურველი და საშიში სამყარო, მომავალი, რომელიც შიშს გვრის მკითხველს. დისტოპიური ჟანრი მიუთითებს რეალობაში არსებულ პრობლემაზე, რომელმაც შეიძლება ფატალურ შედეგებამდე მიგვიყვანოს. იგი ეხება საზოგადოების პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ, რელიგიურ, ფემინისტურ და სხვა მრავალ პრობლემას.

ერთ-ერთი პირველი გამოყენება დისტოპიისა არის ცნობილი ვიქტორიანელი ფილოსოფოსის ჯონ სტიუარდ მილის სიტყვაში, რომელიც მან წარმოთქვა ინგლისის თემთა პალატის შენობის წინ 1868 წელს, სადაც მან გააკრიტიკა ირლანდიის მთავრობა და პოლიტიკა:

„It is, perhaps too complimentary to call them Utopians, they ought rather to be called dystopians, or caco-topians. What is commonly called Utopian is something too good to be practicable; but what they appear to favour is too bad to be practicable” (Ashley, 2016: 2)

„შესაძლოა მეტისმეტად მისასალმებელია ვუწოდოთ მათ უტოპია. უმჯობესია ვუწოდოთ დისტოპია ან კაკოტოფია, რადგან უტოპია არის მეტისმეტად კარგი რამ რომ იყოს რეალური, ხოლო დისტოპია არის მეტიდმეტად ცუდი იმისათვის, რომ იყოს რეალური“. (თარგმანი ჩვენია ნ.ჯ.)

დისტოპიური რომანის საფუძვლები უფრო შორეულ წარსულში უნდა ვეძიოთ. ჯონათან სვიფტის „გულივერის მოგზაურობა“ ითვლება ერთ-ერთ პირველ დისტოპიურ ნაწარმოებად. იგი აერთიანებს უტოპიურ და დისტოპიურ ელემენტებს.

როცა გულივერი მოგზაურობს ლილიპუტების ქვეყანაში, აქ ვხვდებით ანტიუტოპიურ ელემენტებს. ეს არის სახელმწიფო, სადაც სახელმწიფო მოხელეებს არჩევენ აკრობატული ილეთების შესრულების მიხედვით. აქვე აღწერილია ომები, რომელთა მიზეზიც არის მხოლოდ და მხოლოდ იმის გარჩევა, თუ რომელი ბოლოდან უნდა გაიტეხოს კვერცი. მკითხველი კარგად ხედავს სვიფტის სატირას, თუ რა უზარო მიზეზებს ეწირებოდა ათასობით ადამიანის სიცოცხლე.

ჩვენ მიერ შესწავლილ დისტოპიურ ნაწარმოებებში გამოვლინდა, რომ დისტოპიურ ნაწარმოებებს ახასიათებთ სპეციფიკური წინარე ისტორია, გმირი, კონფლიქტი და კულმინაცია და ეს მახასიათებლებიც ქმნიან დისტოპიურ რომანებს, რადგან ისინი დამახასიათებელი არიან მხოლოდ დისტოპიური რომანებისთვის. წინარე ისტორია დისტოპიურ რომანებში ძირითადად ის მრავალწლიანი ომებია, რომლებშიც ბიოლოგიურ იარაღს იყენებდნენ და რომლებმაც მიიყვანეს სამყარო დისტოპიამდე. დისტოპიურ რომანებს მეამბოხე გმირები ჰყავს. ისინი არიან პროტაგონისტები, რომლებიც იბრძვიან დისტოპიური ხლისუფლების წინააღმდეგ. კულმინაცია ხდება, როდესაც პროტაგონისტები აღმოჩნდებიან ხელისუფლების ხელში და კვანძის გახსნის დროს ისინი ან გარბიან, ან მთავრობა აწამებს და კლავს მათ.

ჩვენ, მკითხველები, რეალურ ცხოვრებაში ვხედავთ იმ მოვლენებს, რაც მწერლებმა ნახევარი საუკუნით ადრე იწინასწარმეტყველეს. ტექნიკის განვითარებასთან ერთად, ადამიანი ხდება დამოკიდებული ამ განვითარებულ ტექნიკაზე, ადამიანური ურთიერთობები მეორე პლანზე ინაცვლებს, პროდუქციის უმრავლესობა გენური ინჟინერიით არის მიღებული და მეცნიერებს წარმოდგენაც კი არა აქვს მომავალში რა ცვლილებებს გამოიწვევს ეს. ყველასთვის ნაცნობია ის ფაქტი, რომ ხელისუფლებისთვის მიუწვდომელი ინფორმაცია არ არსებობს, მათ შეუძლიათ გააკონტროლონ ადამიანის ნებისმიერი ნაბიჯი. მედიცინაში უდიდეს პრობლემად იქცა უშვილობა, სამაგიეროდ უდიდეს წარმატებას მიაღწია რეპროდუქციულმა

კვლევებმა. ეს ყველაფერი კი უკვე დაიწერა და ითქვა დიდი ხნით ადრე. დისტოპია თითქმის ჩვენი რეალობაა, ამიტომაც ამ ჟანრის პოპულარობას ვეღარსად გავექცევით.

მარგარეტ ეტვუდი - რეალიზმიდან დისტოპიამდე

თანამედროვე კანადელი მწერალი, პოეტი და ლიტერატურის კრიტიკოსი მარგარეტ ეტვუდი იმდენად მრავალმხრივი მწერალია, რომ რთულია მისი შემოქმედების ჩარჩოებში მოქცევა ან რომელიმე ერთ კონკრეტულ ჟანრზე მიკუთვნება, მაგრამ ის განსაკუთრებით ცნობილია თავისი დისტოპიური რომანებით : „The Edible Woman” (1969), „The Handmaid’s Tale“ (1985), „The Robber Bride“ (1994), „Alias Grace“ (1996). მისი უახლესი რომანი „MaddAddam“ (2013) არის ბოლო სამ სერიანი ციკლიდან, რომელიც დაიწყო 2003 წელს რომანით „Oryx and Crake“ და გაგრძელდა რომანით „The Year of the Blood” 2009 წელს. მისი „Survival“ (1972) საყოველთაოდ მიიჩნევა კანადური ლიტერატურის საუკეთესო ნაწარმოებად. ბოლოს გამოქვეყნებული რომანებია: „Stone Mattrass”(2014), და The Heart Goes First (2015). ამ რომანების თემატიკა არის ქალები და მათი პრობლემები საზოგადოებაში, ცოლ-ქმრული ურთიერთობები, გაუცხოება ცოლ-ქმარს შორის და გაუცხოება ქალს და მთელ საზოგადოებას შორის. მარგარეტ ეტვუდის ქალი პერსონაჟები არიან მამაცი ქალები, რომლებიც იბრძვიან თავისუფლებისთვის და იმისათვის, რომ დაიმკვიდონ მყარი ადგილი საზოგადოებაში, საზოგადოებაში, რომელსაც მართავს კაცების მკაცრი ხელისუფლება. რაც შეეხება კაც პერსონაჟებს, ხშირად ისინი მჩაგვრელებად გვევლინება, რომლებიც, საკმაოდ უარყოფით როლს თამაშობენ ქორწინებაში, ოჯახში, ქალის პროფესიულ განვითარებაში და ა.შ. მაგალითად, ეტვუდს თავის რომანში „Cat’s eye” გამოყავს ქალი პერსონაჟები, რომლებიც მხატვრები არიან, კაცები კი მუდმივად ცინიკურად და ეჭვის თვალით უყურებენ ქალების ხელოვნებას. ხელოვნება ამ ნაწარმოებში გვევლინება, როგორც იარაღი ტირანიის წინააღმდეგ. მისი არადისტოპიური ნაწარმოებები ხშირად აჩვენებენ თანამედროვე ოჯახის ინსტიტუტის რღვევას. ეტვუდი ამ რომანებში დაუღალავად ამტკიცებს, რომ ქალი და კაცი თანასწორია და გენდერული პრობლემა დღეს ისევ დგას თანამედროვე საზოგადოებაში და უფრო გამძაფრდება მომავალში.მწერალს კონკრეტულად ეს

პრობლემა შემოაქვს თავის დისტოპიურ რომანებში - ქალი დისტოპიურ სამყაროში და სწორედ ეს შეიძლება ჩაითვალოს მის სიახლედ.

მარგარეტ ეტვუდს თავისის შემოქმედებით ძალიან დიდი წვლილი შეაქვს დისტოპიური ჟანრის განვითარებაში. მან თავის დისტოპიურ რომანებში გამოკვეთა გენდერული, პოლიტიკური, სოციალური, კლასობრივი და სხვა მრავალი პრობლემა. თავის დისტოპიურ ნაწარმოებებში ხშირად არის საზოგადოება სხვადასხვა კლასებად დაყოფილი. სხვა დისტოპიურ რომანებში მსგავსი შემთხვევა ნაკლებად არის. სხვა დისტოპიებში გვხვდება ერთი დიდი საზოგადოება, ბრბო, რომელსაც მართავს ტოტალიტარული მთავრობა. მაგ: თავის „მხევლის ამბავში“ საუბრობს საზოგადოებაზე, სადაც არსებობს ქალების 6 ლეგალური კლასი. მიუხედავად იმისა, რომ მის შემოქმედებაში აშკარად დომინირებს ქალი პერსონაჟები და მთელი კომპოზიციაც ქალ პერსონაჟებზეა აგებული, იგი უარყოფს, რომ ფემინისტი მწერალია და ამბობს, რომ ფემინისტი მწერლის იარლიყი მხოლოდ იმ მწერლებს შეიძლება მივაკრათ, ვინც შეგნებულად მუშაობს ამ ფემინისტური მოძრაობის ჩარჩოში.

მარგარეტ ეტვუდის როლი თანამედროვე ლიტერატურაში არ შემოიფარგლება მხოლოდ მისი დისტოპიური რომანებით, არანაკლებ საინტერესოა მისი ესეების, ზრახვების და ლექსების კრებულები. მწერალი გამოირჩევა ღრმა სევდის, ექსპრესიით და ინტელექტით. თუმცა მარგარეტ ეტვუდი განსაკუთრებით ცნობილია თავისი დისტოპიური რომანებით, რადგანაც იგი განიხილავს ისეთ მნიშვნელოვან თემებს, როგორცაა ქალის როლი და ადგილი მომავლის საზოგადოებაში, ეკოლოგიური საფრთხეები, განსხვავება სოციალურ კლასებს შორის და მომავლის ტექნოლოგიები, რომლებიც ქმნიან დისტოპიურ სამყაროს.

დისტოპია და რელიგია მარგარეტ ეტვუდის რომანებში

თითქმის ყველა დისტოპიურ ნაწარმოებს, რომლებიც ჩვენ შევისწავლეთ, ერთნაირი წარმოშობა აქვს. დიდი ხნის ომების შემდეგ შეიქმნა ახალი საზოგადოება, მიზანი ამ საზოგადოებისა იყო იდეალური სამყაროს შექმნა, სადაც იქნებოდა უნივერსალური ბედნიერება. შესაბამისად, ყველა საზოგადოებრივი ინსტიტუტი აეწყო ამ ახალ საყოველთაო ბედნიერების პროგრამაზე, მათ შორის რელიგიური ინსტიტუტიც, რომელმაც მთელი რიგი ცვლილებები განიცადა ამ ახალ სამყაროში და რომელსაც დისტოპიური ჟანრის მწერლები მთელი სიმძაფრით გვიხატავენ.

დისტოპიას თითქოს-და ყველაზე ნაკლებად უნდა ჰქონდეს საერთო რელიგიასთან, თუმცა ეს პირიქითაა - დისტოპიური ნაწარმოებების უმრავლესობა უღმერთო ნამდვილად არ არის. მათში ან ფიგურირებს ღმერთი შეცვლილი სახით, ან კიდევ ტოტალიტარულ სახელმწიფოს აქვს მორგებული ღმერთის როლი, თანაც საკმაოდ კომფორტულად. ფაქტობრივად, ღმერთი ყოველთვის არსებობს ამა თუ იმ ფორმით.

შეიძლება შევხვდეთ სრულიად განსხვავებულ დისტოპიას, სადაც რელიგია ფანატიზმის დონეზეა აყვანილი. ასეთ დისტოპიებში საკმაოდ ღრმად მორწმუნე საზოგადოებაა გამოყვანილი. რა თქმა უნდა, რელიგია მორგებულია მმართველი კლასის ინტერესებს, რადგან ისინი ხვდებიან, რომ რელიგიის გამოყენებით უფრო მარტივია ხალხის მართვა. მსგავს დისტოპიებში ჩვენ ვხვდებით რაღაც ახალ, თემატურ რელიგიას, ხელისუფლების ფიგურებს, რომლებსაც ღმერთკაცის როლი აქვთ შეთავსებული, ზოგიერთი კრიტიკოსი მათ „სუროგატ ღმერთებს“ უწოდებს. აქ ვხვდებით ახალ ცოდვებს, ახალ მწვალებლობებს და უცნაურ რელიგიურ შეხედულებებს. მსგავსი დისტოპიები: ოლდოს ჰაქსლის „საოცარი ახალი სამყარო“, მარგარეტ ეტვუდის „მხევლის წიგნი“, ორუელის „1984“ და სხვა მრავალი. მაგრამ ამ

ნაწარმოებებში ჩვენ არ გვაქვს საქმე ქრისტიანობასთან, არამედ რაღაც ახალ, გამოგონილ, ფანატიკურ რელიგიასთან, რწმენის და განწმენდის რიტუალებთან, რომლებიც გაუცნობიერებლად სრულდება.

ჩვენ მიერ შესწავლილ დისტოპიურ ნაწარმოებებში გამოვყავით სამი მთავარი თემა, რომელიც ჩვენი აზრით ყველაზე საინტერესოა და მძაფრად წარმოადგენს უფრო მსხვილ თემას - რელიგიას დისტოპიურ ნაწარმოებებში. შესაბამისად, ჩვენც ამ თემებზე გავამახვილებთ ყურადღებას, ესენია: სუროგატი ღმერთები, რელიგიური რიტუალები, ბიბლიური ალუზიები და მეტაფორები დისტოპიურ რომანში.

ყველა ჩვენს მიერ შესწავლილ დისტოპიურ ნაწარმოებს ჰყავს სუროგატი ღმერთები, რომლებიც არიან ხელისუფლების მთავარი პრინციპების და მიზნების განსახიერებები. მაგალითად, „1984“-ში ღმერთი არის „power as an end“, (ძალაუფლება, როგორც მიზანი) „ახალ საოცარ სამყაროში“ ის არის „community, solidarity, stability“ (საზოგადოებრივობა, სოლიდარობა, სტაბილურობა). ასე რომ, დისტოპიურ ნაწარმოებებში ღმერთი არ არის მეორეხარისხოვანი ფიგურა, იგი ცენტრალური ფიგურაა. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, დისტოპიური ღმერთი ქმნის დისტოპიურ ნაწარმოებებს.

„Dystopian God-figures are necessary for stability and sense of direction in an otherwise irrational society...so long as god or Big Brother controls the world men cling to the hope that meaning and coherence must exist. (Weinkauf, 1971:3).

„დისტოპიური ღმერთკაცები აუცილებელია სტაბილურობისთვის და კონტროლისთვის ირაციონალურ საზოგადოებაში. მანამ, სანამ ღმერთი, ან დიდი ძმა მართავს სამყაროს, ადამიანს შეიძლება ჰქონდეს იმედი, რომ თანასწორობა და ერთაზრი იარსებებს.“

ფაქტიურად, თითქმის ყველა ჩვენს მიერ შესწავლილი დისტოპიური ნაწარმოები აჩვენებს, თუ როგორ ანაცვლებს ღმერთს „როგორც სიყვარულს“,

დისტოპიური ტოტალიტარული ღმერთი. განსხვავება არის ის, რომ ბიბლიაში არის ღმერთი შეუზღუდავი ძალაუფლებით, მაგრამ ის ზრუნავს, ქმნის. გარდა იმისა, რომ ის არის უსაზღვრო ძალაუფლება, ის არის აგრეთვე იმედი, სიყვარული და სიმშვიდე, ხოლო დისტოპიური ღმერთი არის ძალა, რომელიც კი არ ქმნის, არამედ ანგრევს - არა სიყვარული, არამედ სიძულვილი, არა სიმშვიდე, არამედ შიში.

“qualities such as mercy and compassion are unheard of...and unmerited favour and love in the theological sense...non-existent. Interested only in the superficial well-being of society, the god-figure expects love, loyalty and ritualized worship and...sends men to their deaths arbitrarily.”(Weinkauff, 1971 : 4).

„ისეთი თვისებები როგორცაა, მოწყალება, უარყოფილია. არ არსებობს უანგარო სიყვარული და თანაგრძობა. ნაცვლად ამისა გვაქვს საზოგადოების მხოლოდ გარეგნული კეთილდღეობა. ღმერთკაცი ითხოვს სიყვარულს, ერთგულებას და თაყვანისცემას, თავად კი სასიკვდილოდ წირავს მათ“.

მარგარეტ ეტვუდის ნაწარმოებში „Oryx and Crake“, სუროგატი ღმერთების უცნაურ ინსტიტუტს ვხვდებით. რა თქმა უნდა რელიგია აქაც უარყოფილია, ისევე როგორც ყველა დისტოპიურ რომანში და არც ერთი პერსონაჟი არ შეიძლება ჩაითვალოს რელიგიურად, ხოლო ისინი, სხვები, სხვა სამყაროს ხალხი, რომლებიც არიან სხვადასხვა რელიგიური ორგანიზაციის წევრები, მიიჩნევა როგორც საფრთხე, რადგან ისინი არიან დაავადებით ინფიცირებული, ყველაზე დაბალი ფენა. ადამიანებს არა აქვთ მიზეზი იყვნენ მორალურები. მათ თავისუფლად შეუძლიათ შექმნან ცხოველები საკუთარი გართობისთვის:

“There'd been a lot of fooling around in those days: create an animal was so much fun, said the guys doing it; it made you feel like God (Atwood, 2004: 51).

“ბევრი სისულელე ხდებოდა იმ დროს. ცხოველების შექმნა იმდენად დიდი გართობა იყო, ამბობდნენ მათი შემქმნელები; ეს ღმერთად გაგრძობინებდა თავს“.

ამ შემთხვევაში თითოეულ ადამიანს შეეძლო ღმერთად წარმოედგინა თავი, მაშინ როცა ჯორჯ ორუელის „18984“- ში კონკრეტულად იკვეთება ღმერთკაცის ფიგურა, ნაწარმოები ასე იწყება: მთავარი პერსონაჟი უინსტონ სმიტი უყურებს ორ წუთიან ზიზღის „პროგრამას, სადაც გამოჰყავთ პრიმიტიული მოლალატე და გამცემი, პარტიის სიწმინდის შემგინებელი ემანუელ გოლდშტეინი, რომელმაც დაწერა მოკლე ჩანაწერი ყოველგვარი მწვალებლობისა. უცებ ეკრანზე მის სახეს ენაცვლება „დიდი ძმა“ (big brother), რომელსაც მკვეთრად გამოხატული ქრისტეს სახე აქვს. იწყება ლოცვა B...B.....B.....B. ყველა შვებით ამოსუნთქავს.

როგორც ვხედავთ, თავად პარტია არის რელიგია, ხოლო დიდი ძმა თავად ღმერთი. ობრაიენი გამოხატავს პარტიის ნამდვილ არსს და ნამდვილ ბუნებას, როცა ამბობს:

„What was required in a party member was an outlook similar to that of the ancient Hebrew who knew, without knowing much else, that all nations other than his worshipped “false gods”. He did not need to know that these gods were called Baal, Osiris, Moloch, Ashtaroth and the like; probably the less he knew about them, the better for his orthodoxy. He knew Jehovah and commandments of Jehovah; he knew, therefore, that all gods with other names or other attributes were false gods.” (Orwel, 1989:251)

„ერთადერთი, რაც მოეთხოვებოდა პარტიის წევრს, იყო შეხედულება მსგავსი ძველი ებრაელისა, რომელმაც ბევრი ცოდნის გარეშე იცოდა, რომ ყველა ერი თავის გარდა თაყვანს სცემდა ცრუ ღმერთებს. მას არ ჭირდებოდა იმის ცოდნა, რომ ეს ღმერთები იყვნენ ბაალი, ოსირისი, მოლოქი, აშთაროსი და სხვები. შესაძლოა, რაც ნაკლები ეცოდინებოდა მათ შესახებ, მით უკეთესი იქნებოდა მისი მართლმადიდებლობისთვის. მან იცოდა იესოზე და მის მოციქულებზე და ყველა სხვა ღმერთები სხვა სახელებით იყვნენ ცრუ ღმერთები“ (ორუელი, 2014: 220).

ქრისტიანობა გვეკლინება, როგორც სოციო-პოლიტიკური ინსტიტუტი, რომელიც მოქმედებს სწორედ ისე, როგორც პარტია,

მარგარეტ ეტვუდის რომანი „მხევლის წიგნი“ ალბათ ყველაზე უფრო კარგი მაგალითია, თუ როგორ შეიძლება მორგებული იყოს რელიგია რეჟიმზე, როგორ შეიძლება იყოს გააზრებული ქრისტიანობა და შექმნილი სრულიად ახალი სექტის მაგვარი რელიგია, თუმცა ეს არის ერთადერთი დისტოპიური სამყარო, რომელიც თაყვანს სცემს ქრისტიანულ ღმერთს.

რომანი ფაქტიურად თავიდან ბოლომდე აგებულია ბიბლიურ ალუზიებზე. თხრობის დასაწყისიდანვე ვიგებთ, რომ გალაადის რესპუბლიკაში შობადობის დონე შოკისმომგვრელად დაბალია, რაც გამოწვეულია სხვადასხვა ატომური აფეთქებებით და ბიოლოგიური იარაღის და ტოქსიკური საცავების მარაგიდან ქიმიური გაჟონვებით. შობადობის დაქვეითებას იწვევდა ასევე ქიმიური ინსექტიციდების, ჰერბიციდებისა და სხვა სასხურებლების უკონტროლო გამოყენება.

ამ პრობლემის გადასაჭრელად მთავრობამ საზოგადოების რეკონსტრუქცია მოახდინა კასტურ სისტემად. ახალგაზრდა, ნაყოფიერ ქალებს ისინი წვრთნიდნენ როგორც „მოახლეებად“, „რაქელისა და ლეას ცენტრში“, რათა შვილები გაეჩინათ მაღალი საზოგადოების ფენებისთვის, მმართველი ფენებისთვის, ე.წ. „მეთაურებისთვის“. ორივე სახელწოდება ბიბლიიდანაა, კერძოდ, რაელისა და ბილას ამბავიდან (დაბადება 30: 1-6):

„Give me children or else I die. Am I in god's stead who hath withheld from thee the fruit of the womb. Behold my maid Bilhah, she will bear upon my knees that I may have children by her.“(Genesis 30:1)

„მომეცი შვილები თუ არა და მოვკვდები. ღვთის მაგიერი ხომ არ ვარ, რომელმაც აღკვეთა შენგან ნაყოფი. აჰა მხევალი ჩენი ბილჰა, შედი მასთან და შობს ჩემს მუხლებზე, და მეც გავშვილიანდები მისგან.“ (დაბ. 30-1)

თავად სახელი “მხევალიც” ბიბლიური ალუზიაა ძველი აღთქმიდან. მთავარი პერსონაჟი, ფრედისა, ამბობს, რომ ისინი “მხევლები” არიან, რომ მეთაურის ცოლებს შეუძლიათ სცემონ, ოღონდ მხოლოდ მათი ხელებით:

„Your slave is in your hands”, Abram said. “Do whatever you think is best”. Then Sarai mistreated Hagar; So she fled from her.” (Genesis 16:6)

„და თქუა აბრაამ სარრას მიმართ: აჰა, მხევალი შენი ხელთა შინა შენთა. იხუმიე იგი, ვითარ რაინცა სათნო არს შენდა. და ძუირი შეაჩუნა მას სარრა“ (დაბ., 16,6).

„რაქელისა და ლეას“ წითელი ცენტრი თითქოსდა ქვეყნის ხსნას ემსახურება და „დეიდებიც,“ რომლებიც წრთვნიან „მხევლებს,“ ფსიქოლოგიურად ამუშავებენ მათ, რომ ისინი არიან წმინდა ჭურჭელი, რომ მათი დანიშნულება საღვთოა და ამ მისიას ყველა ვერ უძლებს, რომ ზოგი კლდეზე და ეკლებზე გადაცვივდება, ზოგი კი ნაყოფიერ ნიადაგში მოხდება - ისევ ბიბლიური ალუზია მარკოზის სახარებიდან. (ახ. აღ. თავი V)

თავად სახელმწიფოს „გალაადი“ ჰქვია. სახელწოდებაც ბიბლიურია. ძველ აღთქმის მეორე წიგნში, „გამოსვლათა“, მოხსენიებულია გალაადი, როგორც მდიდარი და ნაყოფიერი მხარე მდინარე იორდანეს აღმოსავლეთ სანაპიროზე, საიდანაც საკურნებელი ბალსამონი (ბალზამი) მოჰქონდათ:

„დასხდნენ პურის საჭმელად. გაიხედეს და დაინახეს: ისმაელიანთა ქარავანი მოდის გალაადიდან, აქლემებიტ მოაქვთ გუნდრუკი, ბალსამონი და შტახსი; მოაქვთ ეგვიპტეში ჩასატანათ“ (გამ. 37:25)

„მოიღეთ ბალსამონი ჭრილობისთვის“ (იერემია, 51:18)

„იუდა და ისრაელის ქვეყანა - ესენი იყვნენ შენი მეწვრილმანენი. მინითის ხორბალსა და პანაგს. თაფლს, ზეთსადა და ბალზამონს გაძლევდნენ სანაცვლოდ“ (ეზეკიელი, 27:17)

სახელწოდება პირდაპირ მიუთითებს, რომ სახელმწიფო ცდილობს შექმნას კარგი და უზრუნველი ქვეყნის ილუზია. ამიტომაც ამ დისტოპიურ სამყაროს, რომელიც სულაც არ გავს ბიბლიურ უხვს მხარეს, „გალაადი“ ჰქვია.

საინტერესოა ის რიტუალები, რომლებითაც ხელისუფლება ცდილობს საერთო, გლობალური აზრის შექმნას, საზოგადოების ერთ სივრცეში მოქცევას, სადაც არ იარსებებს განსხვავებული აზრი. ამას ისინი აღწევენ რელიგიური ექსტაზის საშუალებით, სადაც საზოგადოება ერთ, მმართველი კლასისთვის მიღებულ რიტუალს ასრულებს. ეს შეიძლება იყოს საერთო სიძულვილის რიტუალი, დამნაშავის ჩაქოლვის რიტუალი, მშობიარობის რიტუალი და ა. შ. ქვემოთ მოყვანილ მაგალითებში კარგად ჩანს რომ მიზანი მიღწეულია, საზოგადოება გამხდარია ერთი აბსოლუტურად უაზრო და ადვილად მართვადი მასა.

მაგალითად მშობიარობის სცენა ეტვუდის „მხევლის წიგნში“, სადაც ყველანი - „მხევლები“ და „დეიდები“ არიან შეკრებილნი და ესწრებიან ჯენინის მშობიარობას გალობით და შემახილებით. მიზანი მხოლოდ ერთია: ყველა მხევალი იყოს ორიენტირებული მათ „საღვთო მისიაზე“ - ბავშვის გაჩენაზე. მათი ამ პროცესში ჩართულობა და ექსტაზი ისეთ დონეს აღწევს, რომ მკერდიდან რძეც კი წამოუვათ.

“Breathe, breathe, we chant, as we have been taught. Hold, hold. Expel, expel, expel. We chant to the count of five. Five in, hold for five, out for five. Janine her eyes closed, tries to slow her breathing”.(Atwood, 1998: 155)

„ისუნთქე, ისუნთქე - ვგალობთ ჩვენ, როგორც გვასწავლეს, -შეიკავე, შეიკავე, ამოუშვი ამოუშვი, - ამოვიმღერებთ ხოლმე ყოველ ხუთ დათვლაზე. ხუთ თვლაზე

უნდა ჩაისუნთქოს, ხუთზე - სუნთქვა შეიკავოს, ხუთზე - ამოისუნთქოს.“ (ეტვუდი, 2015:161)

მსგავსი რიტუალის მაგალითი გვაქვს ოლდოს ჰაქსლის „საოცარ ახალ სამყაროში“, სადაც ღვთისმსახურებას „ფორდმსახურება“ ანაცვლებს. ნაკურთხ პურს ნაკურთხი სომას ტაბლეტები. ეს არის ზიარების მსგავსი რიტუალი, სადაც ნაკურთხი სომას ტაბლეტებით, მუსიკით და გალობით თითოეულმა მონაწილემ ერთარსების, „ფორდის“ მოსვლა, მათ არსებაში შერწყმა უნდა განიცადოს:

The president made another sign of the T and sat down. The service had begun. The dedicated soma tablets were placed in the centre of the table. The loving cup of strawberry ice-cream somawas passed from hand to hand and, with the formula, “I drink to my annihilation,” twelve times quaffed. Then to the accompaniment of the synthetic orchestra The First Solidarity Hymn was sung.

“Ford, we are twelve; oh make us one,

Like drops within the Social River,

Oh, make us now together run,

As swiftly, as thy shinning flivver.” (Huxley, 2013:82)

„თავმჯდომარემ კიდევ ერთხელ გამოსახა T და დაჯდა. ფორდმსახურება დაიწყო. მაგიდის შუაგულში სომის ნაკურთხი აბები იდო. ხენდროს წვეთ-სომით სავსე სიყვარულის თასი ხელიდან ხელში გადაეცემოდა. „ვსვამ რათა თქვენში განვსხეულდე“, გაიმეორა თოემეტივემ და თასი ერთმანეთის მიმდევრობით სულმოუთქმელად დაცალეს. მერე სინთეზური ორკესტრის თანხლებით, ერთობის პირველი ჰიმნი შეასრულეს:

„ო, ფორდ, თორმეტი გვაქციე ერთად,

ერთ შენაკადად დიდი მდინარის

T მოდელივით წინ მივისწრაფვით

თორმეტი წვეთი თანაზიარი.“(ჰაქსლი 2013:88)

როგორც ხედავთ, ქრისტეს და მისი თორმეტი მოციქულის ზიარების პირველი სცენის იმიტაციაა, რა თქმა უნდა მორგებული სომა გაბრუებულ საზოგადოებაზე.

რელიგიური რიტუალის მსგავს რაღაცას ვხვდებით მარგარეტ ეტვუდის რომანში “Oryx and Crake” კრეიკების კომუნიკაცია სნოუმენტან უბიძგებს მათ რაღაც ტიპის რიტუალი და თაყვანისცემა განახორციელონ, რომელიც ასოცირდება რელიგიასთან. სნოუმენტის ხანგრძლივი არყოფნის დროს მათ სნოუმენტის სურათი ააწყვეს. როდესაც სნოუმენი დაბრუნდა მათ უთხრეს:

„We made a picture of you, to help us send out our voices to you”. (Atwood, 2004:61)

“ჩვენ შენი სურათი შევქმენით რათა დაგვეხმაროს ის, რომ ჩვენი ხმები მოგაწვდინოთ“ .

ამ დროს სნოუმენტს ახსენდებაკრეიკის ეჭვი, რომ როდესაც მისი ქმნილებები დაიწყებენ მსგავსი რაიმეს ძიებას, რაიმეს გაღმერთებას, სიმბოლოების დანახვას, სწორედ მაშინ გაჩნდება საფრთხე. საფრთხეში ალბათ კრეიკი თავისუფალ აზროვნებას გულისხმობდა, რომელიც ბოლოს მოუღებდა მათ სრულყოფილ, ბედნიერ არსებობას:

„Watch out for art...as soon as they start doing art, we are in trouble.Symbolic thinking of any kind would signal downfall in crake’s view. Next they’d be inventing idols and funerals, and grave goods, and the afterlife, and sin.....and kings, and then slavery and war” (Atwood 2004 : 361).

„ხელოვნება საშიშია...როგორც კი ისინი დაიწყებენ ხელოვნების შექმნას, საფრთხეში ჩავვარდებით. ნებისმიერი ტიპის სიმბოლური აზროვნება დაცემას მოასწავლებდა კრეიკის შეხედულებით. შემდეგ ისინი გამოიგონებენ კერპებს და დაკრძალვის ცერემონიებს, საფლავის აქსესუარებს, სიკვდილის შემდეგ სიცოცხლეს, ცოდვებს...შემდეგ მეფეებს, მონობას და ომებს“.

გალაადის სახელმწიფო იყენებს ბიბლიას არა მარტო როგორც სახელმწიფო სტაბილურობის გარანტს, არამედ ბიბლიურ ენას იყენებს ყოველდღიურ ფრაზებში. მაგ: სტანდარტული მისალმება მოახლეებში არის შემდეგნაირი: „Blessed be the fruit“- „კურთხეულ არს ნაყოფი“(მეორე სჯულისა 28,4) “May the Lord open“- „განახვნას უფალმა“ (მეორე სჯულისა, 28,4). პოლიციელებს გალაადში ეძახიან “Guardians of the faith“- „რწმენის გუმაგები“(დაბადება, 1:28) და ყველა მაღაზიას გალაადში ბიბლიიდან შთაგონებული სახელები ჰქვია: “Lilies of the field“- „ველის შროშანები“(მათე, 6, 28) “Milk and honey” – „რძე და თაფლი“ (გამოსვ. 3,7-8). ომში სამხედრო დანაყოფებს შემდეგი სახელები ქვია: “The angels of the apocalypse“-“აპოკალიფსის ანგელოზები“ (გამოცხ.16:8)“. მსგავსი უშუალოდ ბიბლიური სახელწოდებები არ გვხვდება არც ერთ ჩვენს მიერ წარმოდგენილ დისტოპიურ ნაწარმოებში, ეტვუდის „მხევლის წიგნის“ გარდა. ეტვუდთან ამ ენას ისევ და ისევ მთავრობის ენით აღუწერელი სისასტიკის თითქოს-და გამართლების ფუნქცია აკისრია.

ბიბლიური ალუზიები და სიმბოლოები (მაგრამ არა უშუალოდ სახელწოდებები, ზემოთ აღნიშნულის მსგავსად), გვხვდება რეი ბრედბერის „451 ფარენჰაიტით“-შიც, სადაც პროფესორი ფაბერი საკუთარ თავს აიგივებს წყალთან, ხოლო მონტეგს ცეცხლთან და ამბობს, რომ მათი შერწყმა წარმოშობს ღვინოს. ეს ბიბლიური ალუზია კანას სასწაულთან, სადაც ქრისტე წყალს აქცევს ღვინოდ (მათე 17:8).

ამასთან, ნიშანდობლივია, რომ წყალი, ღვინო და ცეცხლი ერთიან ასახვას ჰპოვებს ზიარების რიტუალში: წყალი და ღვინო, რომელიც ქრისტეს სისხლს

წარმოადგენს, ცეცხლივით მწველია, თუ ღირსეულად არ იქნა მიღებული. შესაბამისად, მორწმუნე ადამიანის ცნობიერებაში აღნიშნულ სამ სიმბოლოს არსებითი დატვირთვა აქვს. ცეცხლი კიდეც ათბობს და კიდეც წვავს.

როგორც ზემოთ მოყვანილმა მაგალითებმა ცხადყო, მარგარეტ ეტვუდის შემოქმედებამ გააგრძელა და ახალი შტრიხი შესძინა დისტოპიური რომანების ცენტრალურ თემას - რელიგიას და უღვთოდ დარჩენილ საზოგადოებას. მაშინ, როცა სხვა დისტოპიურ რომანებში მომავლის რელიგია არის უბრალოდ ხელისუფლების ერთ-ერთი იარაღი მასებზე ზემოქმედებისა, მარგარეტ ეტვუდთან მომავლის რელიგიას აქვს პურიტანიზმის ტოტალიტარული ბუნება, სადაც ქალს მართავს კაცის მკაცრი ძალაუფლება. ერთის მხრივ, დისტოპიურ რომანებში რელიგია არის იარაღი ხელისუფლების ხელში, იარაღი ხალხის მართვის, მასებზე ზემოქმედების და გონების კონტროლის. რელიგიის საშუალებით დისტოპიურ მთავრობას კეთილისმსურველის ნიღაბი აქვს აფარებული, რელიგიური შეგონებებით, ლოცვებით და რიტუალებით ის სრულიად უმტკივნეულოდ ახერხებს კონტროლს ადამიანებზე. მეორეს მხრივ, რელიგია მარგარეტ ეტვუდთან და სხვა დისტოპიურ ნაწარმოებებში არის გადარჩენის ერთადერთი გზა იმ პერსონაჟებისთვის, რომლებსაც აქვთ შერჩენილი ძველი რელიგიური მოგონებები, მუდმივი დიალოგები ღმერთთან, იმ ერთადერთ იმედთან, რომელიც მუდმივად მათთანაა.

თავი 4

პოლიტიკური დისტოპია და მარგარეტ ეტვუდის რომანები

დისტოპიური რომანები ფაქტიურად აგებულია პოლიტიკურ ელემენტებზე, რადგან სწორედ სხვადასხვა ქვეყნებში არსებული პოლიტიკური სისტემები ქმნიან დისტოპიურ რომანებს. თითქმის ყველა დისტოპიურ რომანში ხელისუფლება არის ტირანია, რომელიც ქმნის დიქტატორულ რეჟიმს და ხელისუფლების მოხელეები არიან ღმერთკაცის ნიღაბს ამოფარებული ტირანები, როგორც ჩვენი ნაშრომის მესამე თავში ავლნიშნეთ. ადამიანების კონტროლი ყველა სფეროში, მათ ფიქრებში შეღწევა და მათი მართვა დისტოპიური რომანების ყველაზე უფრო დამახასიათებელი თვისებაა. ამ როლს ირგებს ხელისუფლება და ასრულებს საკმაოდ ეფექტიანად, სხვადასხვა საშუალებებით.

ლიტერატურის კრიტიკოსი რებეკა გოტლიბი (Rebecca Gottlieb) განმარტავს დისტოპიური რომანების პოლიტიკურ ხასიათს და ხაზს უსვამს ხელისუფლების როლს დისტოპიური სამყაროს შექმნაში. ფაქტიურად დისტოპიურ სამყაროს ქმნის ხელისუფლება:

“Dystopia, whatever form it may take, is driven by a political engine. That is, the power of dystopia is that it takes real social problems and represents them pushed to an extreme as a tool to demonstrate the horror that would occur if current problems became writ large. It is a literary genre that examines oppression – that is: de-individuation, mind control, deprivation, lack of choice, lack of access to power, lack of access to resources, and so on.”
(Gottlieb, 2014:2)

„დისტოპიას, რა ფორმაც არ უნდა მივცეთ მას, მართავს პოლიტიკური მანქანა. დისტოპიური რომანის ძალა იმაში მდგომარეობს, რომ ის ასახავს რეალურ

პოლიტიკურ პრობლემებს, უკიდურესად მძაფრად, რადგან გვაჩვენოს, რა მოხდება მომავალში, თუკი ეს პრობლემები არ გადაიჭრება. ეს არის ჟანრი, რომელიც აღწერს გონების კონტროლს, ჩაგვრას, არჩევანის არქონას, ყოველგვარი თავისუფლების შეზღუდვას.“

პოლიტიკური დისტოპია ხდება სწორედ მაშინ, როცა პოლიტიკური პარტია, ორგანიზაცია ან იდეოლოგია კონტროლს აწესებს ქვეყანაზე, ან რადიკალურად რელიგიური ორგანიზაცია იპყრობს ქვეყანას, როგორც ეს წინა თავებში აღნიშნულ მაგალითებში გამოჩნდა. მსგავს სიტუაციას ვხვდებით ჩვენს მიერ განხილულ ყველა ნაწარმოებში, მაშასადამე, ეს ნაწარმოებები არის პოლიტიკური დისტოპიები. სწორედ პოლიტიკური პროცესები და ხელისუფლების ქმედებები შთააგონებს მწერლებს პროტესტს, რის გამოც ისინი წერენ დისტოპიურ რომანებს. ორუელის შემთხვევაში ეს იყო საბჭოთა რეჟიმი და სტალინის დიქტატორული მმართველობა, რაც შეეხება ეტვუდის „მხევლის წიგნი“, კრიტიკოსები გალაადის მმართველობას უკავშირებენ ჰიტლერის და ნაცისტების მმართველობას.

პოლიტიკას ჩვენს ნაშრომში განვიხილავთ, როგორც საქმიანობას, რომელსაც მთავრობა ახორციელებს ამა თუ იმ ქვეყანაში. პოლიტიკური კუთხით დისტოპიურ რომანებში ჩვენ განვიხილავთ ორ მსხვილ თემას, რომლებშიც კარგად ჩანს პოლიტიკური დისტოპიის ხასიათი. ესენია:

1. ტოტალიტარული მთავრობა
2. ანტი ინტელექტუალიზმი.

ჩვენ მიერ განხილულ დისტოპიურ ნაწარმოებებში დისტოპიურ სამყაროს ქმნის ტოტალიტარული მთავრობა, რომელიც წარმოდგენილია უამრავი ქვედანაყოფით და როგორც წესი, სათავეში უდგას ერთი ან რამდენიმე მმართველი. ეს მმართველები ღმერთებად არიან შერაცხულნი და მთი კონტროლი ყველაზე და ყველაფერზე ვრცელდება. განსაკუთრებით მძაფრად ეს ჩანს ორუელის 1984-ში,

სადაც ტოტალიტარული მთავრობა შესდგება 4 ძირითადი სამინისტროსაგან: ჭეშმარიტების სამინისტრო, რომელსაც ევალებოდა ახალი ამბები, საზოგადოების გართობა და განათლება; მშვიდობის სამინისტრო, რომელიც ძირითადად ომის საკითხებით იყო დაკავებული; სიყვარულის სამინისტრო, რომელიც იცავდა წესრიგს და კანონს და ეკონომიკის საკითხებზე პასუხისმგებელი დოვლათის სამინისტრო:

„Their names in Newspeak: Minitrue, Minipax, Miniluv, Miniplenty.”(Orwell 1989: 15)

„მათი სახელები ახალმეტყველებაში ასე ჟღერდა: ჭეშმამინი, მშვიდსამინი, სიყვამინი, დოვსამინი“ (ორუელი 2014:9).

მათი სახელწოდების ირონიულობა კარგად ჩანს, როგორც მინიმალური ჭეშმარიტება, მინიმალური მშვიდობა, მინიმალური სიყვარული და მინიმალური დოვლათი. მართლაც ეს სამინისტროები, ყველაფერს ემსახურებიან გარდა ჭეშმარიტებისა, მშვიდობისა, სიყვარულისა და დოვლათისა.

მთელი არსი ამ ირონიულობისა ჩანს მათ სამ ლოზუნგში:

“War is peace

Freedom is slavery

Ignorance is strength” (Orwell 1989:15)

„ ომი მშვიდობაა

მონობა თავისუფლებაა

უმეცრება ძალაა“. (ორუელი, 2014:8)

მთავრობა ამ პრინციპით მუშაობს: ხდება ერთი, მაგრამ უნდა გვჯეროდეს მეორე. მთავრობა ანადგურებს და აქრობს ყველას და ყველაფერს, რაც მის ძირითად

პრინციპებს ეწინააღმდეგება. ადამიანები ქრებიან, ნაწერები იშლება, მეხსიერებაში იცვლება ფაქტები:

„It was always at night – the arrests invariably happened at night. The sudden jerk out of sleep. The rough hand is shaking your shoulder, the lights glaring in your eyes, the ring of hard faces round the bed. In the vast majority of cases, there was no trial, no report of the arrest. People simply disappeared, always during the night. Your name was removed from the registers, every record of everything you had ever done was wiped out, your one – time existence was denied and then forgotten, you were abolished, annihilated: Vaporized was the usual word.“ (Orwell, 1989: 32)

„ეს ყოველთვის ღამით ხდებოდა : აყვანა- დაპატიმრება მხოლოდ ღამლამობით სჩვეოდათ. მძინარეს უცებ წამოგაგდებდნენ, უხეშად შეგანჯღრევდნენ, თვალებში შუქს მოგანათებდნენ, რის შემდეგაც ბუნდოვნად გაარჩევდი საწოლის ირგვლივ შემოჯარულ პირქუმ სახეებს. უმრავლეს შემთხვევაში არანაირი სასამართლო პროცესი არ ეწყობოდა, არც დაპატიმრების თაობაზე ცხადდებოდა რამე. ადამიანები ღამით ქრებოდნენ ეს იყო და ეს . შენს სახელს რეესტრიდან იღებდნენდა ყველა ჩანაწერს შენი საქმიანობის შესახებ ერთიანად შლიდნენ. შენი ერთჯერადი არსებობა სამუდამო დავიწყებას ეძლეოდა. შენ გაუქმებული, ანულირებული, ანუ როგორც ამბობდნენ, აორთქლებული იყავი.“(ორუელი, 2014: 24)

ტოტალიტარული მთავრობა მარგარეტ ეტვუდის „მხველის წიგნში“ მოქმედებს მსგავსი პრინციპით, რომ უნდა გჯეროდეს ყველაფერი, რასაც ხელისუფლება ამბობს დაახლოებით იგივე, რაც ორჯერ ორი უდრის ხუთს, რადგან ეს პარტიას აწყობს. განსხვავებით სხვა დისტოპიური რომანებისგან, ეტვუდთან იქმნება განსაზღვრული მექანიზმი, რითიც ხდება სრული კონტროლი ადამიანების მასებზე. ამ შემთხვევაში საქმე გვაქვს რელიაგიასთან, რომელიც არის ფაქტობრივად იარაღი სახელმწიფოს ხელში და რომელიც არის სწორედ ისე გადაკეთებული და შეცვლილი, როგორც ეს სახელმწიფო ინტერესებს აწყობს.

ტოტალიტარული მთავრობა კონტროლს ყველა სფეროში კიდევ ერთი საშუალებით აღწევს: ეს არის ნარკოტიკული საშუალებები, რომლებითაც გაბრუებულია მთელი დისტოპიური საზოგადოება. ჰაქსლთან ეს არის სომა ტაბლეტები, ეტვუდთან მთავარი პერსონაჟი მუდმივად ლაპარაკობს მედიკამენტებზე, რომლითაც ის გააბრუეს, რადგან საწყის ეტაპზე ალბათ ძნელი იქნებოდა ხალხის მასების დამორჩილება, როცა საზოგადოების მსგავსი გარდაქმნა მიმდინარეობდა. ქალებს ჩამოართვეს ყველანაირი უფლება, საკრედიტო ბარათები, დახურეს უამრავი სამსახური.

შემდგომში მთავრობა ინარჩუნებს კონტროლს საზოგადოებაზე სწორედ იმ შეგონებებით, რელიგიური ექსტაზით და დასჯის საშინელი მეთოდებით, რაზეც ჩვენ უკვე ვისაუბრეთ. სტაბილურობა ახალ საოცარ სამყაროში ისევე როგორც გალაადში, მიიღწევა ნარკოტიკული საშუალებებით „სომა ტაბლეტებით“, ბოკანოვსკის მეთოდით და ძილში სწავლებით. ეს სამი მომენტი ფაქტიურად გამორიცხავს რაიმე გადახვევას. ყველა ერთმანეთს ჰგავს, ყველა ერთნაირად ფიქრობს და ყველა ბედნიერია. სომა ტაბლეტები ფაქტიურად ანტიდეპრესანტებია, რომლებიც ხალხს კმაყოფილების და ბედნიერების შეგრძნებებს აძლევს. არავის უჩნდება აჯანყების სურვილი. რეი ბრედბერის „451 ფარენჰაიტით“-ში სომას როლს, ანუ ნარკოტიკული საშუალების როლს ასრულებს უზარმაზარი ეკრანები, რომლებსაც სახლის კედლების ფუნქცია აქვს შეთავსებული. ძირითადად გადის გადაცემა „ნათესავები“, სადაც აბსოლუტურად არაფრის მთქმელი სიუჟეტი და დიალოგებია. ნაწარმოების პერსონაჟები შეპყრობილები არიან ამ ეკრანებით და სრულიად დამოკიდებულები მასზე. მილდრედის ოცნებაა ბოლო კედელიც როგორმე ეკრანით დაფაროს. არსებობს კიდევ პაწაწინა რადიონიჟარები, რომელშიც გამუდმებით ისმის მუსიკა და ოკეანის ხმები. ეკრანები და რადიონიჟარები არის ის საშუალებები, რითაც ხელისუფლება ახერხებს საზოგადოების ზომბირებას და, ისევე როგორც ყველა დისტოპიურ ნაწარმოებში, ეს საზოგადოებაც ადვილად სამართავ მასად არის ქცეული.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი და ძლიერი იარაღი ხელისუფლების ხელში არის ანტი-ინტელექტუალიზმი. რაც უფრო გაუნათლებელია ერი, მით უფრო მარტივი სამართავია იგი ხელისუფლებისათვის. დისტოპიურ რომანებში წიგნებს წვავენ. ანადგურებენ ყველა იმ სახელმძღვანელოს, საიდანაც ადამიანს შეიძლება გაუჩნდეს განსხვავებული აზრი. განსხვავება კი უკვე ძალიან დიდი საფრთხეა ტოტალიტარული რეჟიმისთვის.

მთავრობა მოქმედებს შემდეგი პრინციპით: ისინი ქმნიან რაღაც ისეთ მექანიზმს, რომლის საშუალებითაც ადვილად ახერხებენ ადამიანებში აზროვნების ჩახშობას. ორუელის „1984“-ში მთავრობის ხელში ეს არის ე.წ. „ახალმეტყველება“, რომელიც არის ფაქტობრივად ახალი ენა. იგი შედგება მხოლოდ ისეთი ფრაზებისა და სიტყვებისგან, რაც შეუძლებელს ქმნის, რომ გაჩნდეს „ორაზრი“ ანუ აზრი, რომელიც მიუღებელია მთავრობისათვის. რომც გაჩნდეს შეუძლებელი იქნება მისი გამობატვა. ეს ფაქტობრივად არის აზროვნების დავიწროება. ადამიანების გონების კონტროლი:

„the purpose of newspeak was not only to provide a medium of expression for the world-view and mental habits proper to the devotees of Ingsoc, but to make all other modes of thought impossible . It was intended that when Newspeak had been adopted once and for all and Oldspeak forgotten, a heretical thought- that is a thought diverging from the principles of Ingsoc- should be literary unthinkable, at least so far as thought is dependent on words”. (Orwell, 1989:373).

“ახალმეტყველების მიზანს შეადგენდა არა მხოლოდ ის, რომ თვითგამობატვის მედიუმად ჰქცეოდა ინგსოცის ერთგულთათვის დამახასიათებელ მსოფლალქმასა და გონებრივ ჩვევებს, არამედ ისიც, რომ შეუძლებელი გაეხადა აზრის ყველა სხვა რეჟიმი. განზრახული იყო, რომ როდესაც ახალმეტყველება ყველა

ათვისებდა, ძველმეტყველებას კი დაივიწყებდნენ, იმ დროისათვის ერეტიკული, ანუ ინგსოცის პრინციპებისაგან განსხვავებული ყოველგვარი აზრი, არსებობდა წარმოდგენილი იქნებოდა, - ყოველ შემთხვევაში, იმდენად მაინც, რამდენადაც აზრი დაკავშირებულია სიტყვებთან.“ (ორუელი, 2014: 332)

მარგარეტ ეტვუდთანაც მსგავსი ენა იქმნება, ოღონდ აქ უკვე საქმე გვაქვს ბიბლიურ სწავლებასთან. როგორც მეორე თავში ავლნიშნეთ, ეტვუდის „მხევლის წიგნი“ არსებობს სპეციალური „სასწავლო“ დაწესებულება „რაქელისა და ლეას“ ცენტრი, სადაც მხევლების ყოველდღიური მომზადება მიმდინარეობს. შემდგომში ირკვევა, რომ ქალებს დეიდების გარდა, საერთოდ აკრძალული აქვთ წერა-კითხვა და ზოგიერთებს უკვე დაავიწყდათ კიდევ. ცენტრში გამუდმებით უკითხავენ ნაწყვეტებს სახარებიდან, სადაც საუბარია სულის სიგლახაკეზე, მორჩილებაზე, თავის დამდაბლებაზე, ბავშვის გაჩენაზე და ა.შ. შერჩეულია სწორედ ის ადგილები, რომლებიც ხელისუფლების პოლიტიკას ერგება, რათა გაამართლონ ის საშინელი მდგომარეობა რასაც მხევლად ყოფნის მდგომარეობა ქვია და დაარწმუნონ ისინი თავიანთ თითქოსდა საღვრთო მისიაში - რომ მათ ევალებათ სამყაროს გადარჩენა და ეს ყველაფერი ქრისტეს მსახურებაა და არა ხელისუფლების:

„who knows what we'd make of it, if we ever got our hands on it? We can be read to from it, by him, but we cannot read“. (Atwood,1998:127).

„ვინ იცის რას ვუზამთ ბიბლიას თუკი ხელში ჩავვივარდა. ჩვენ უფლება გვაქვს მოვისმინოთ ნაწყვეტები, რომლებსაც მეთაური გვიკითხავს, მაგრამ ჩვენ წაკითხვის ნებას არ გვაძლევენ“. (ეტვუდი 2015:114)

ეტვუდთან მთავარი საფრთხე ისევ და ისევ, დამახინჯებული რელიგიიდან მოდის. ხელისუფლება თავის მოსახლეობას აჩლუნგებს რელიგიური შეგონებებით და სწავლებებით, რომლებიც ისე აქვთ გაზეპირებული და გამჯდარი, რომ მათთვის ეს სიტყვების რახა-რუხი უკვე არაფრის მთქმელია, უბრალოდ რაღაცნაირად უფრო

მისაღებად ჟღერს მათთვის, ვიდრე პირდაპირი კანონი ან აკრძალვა. მათთვის არც ლოცვაა არაფრის მოქმელი და არც რაიმე შეგონება. მეთაურის ცოლები უკვეთავენ ლოცვებს „სულის პალიმფსესტში“, რადგანაც ეს მოდაშია, ხელისუფლება კი ამით ფულს შოულობს:

დისტოპიურ მთავრობას კარგად აქვს გააზრებული, რომ ის იდეები და ღირებულებები, რასაც ცნობილი მწერლები გამოხატავენ თავიანთ ნაშრომებში, ვერ დაეხმარებათ მათ კონტროლის შენარჩუნებაში. განათლება არის უდიდესი საფრთხე, რომელიც დისტოპიურ მთავრობას ემუქრება, რადგან განათლება თავისთავად ნიშნავს აზროვნებას, აზროვნება კი ნიშნავს, რომ ადამიანები ჯანსაღად აღიქვამენ ქვეყანაში მიმდინარე პროცესებს. გარდა ამისა, წიგნები საფრთხეს უქმნის საყოველთაოდ არსებულ „მყუდროებას და ბედნიერებას“, რომელსაც მთავრობა უქმნის თავის მოქალაქეებს და რომელშიც ცხოვრება ყველას ევალება:

„So now do you see why books are hated and feared? They show the pores in the face of life. The comfortable people want only wax moon faces, poreless, hairless, and expressionless. We are living in a time when flowers are trying to live on flowers, instead of growing on good rain and black loam. Even fireworks, for all their prettiness come from the chemistry of the earth.”(Bradbury 2012:79)

„ახლა ხომ გესმით, რატომ იწვევენ წიგნები ასეთ სიძულვილსა და შიშს! ისინი გვიჩვენებენ ფორმებს ცხოვრების სახეზე. ფუფუნების მაძიებელთ კი უნდათ, მხოლოდ სანთელივით დაწმედილ, უფერო, უბეწვო და არაფრის მოქმელ სახეს უყურონ. ჩვენ ახლა ისეთ დროში ვცხოვრობთ, რომ ყვავილებიც კი უარს ამბობენწვიმის წყალსა და ნოყიერ ნიადაგზე და ცდილობენ თავიანთი თანამომხმეებით დაიკმაყოფილონ შიმშილი. მაგრამ თვით ცაში ანთებული თვალწარმტაცი ფეიერვერკიც ხომ მიწიერი ქიმის პირმშოა“ (ბრედბერი, 2013:98)

ზუსტად ამისთვის წვავენ წიგნებს რეი ბრედბერთან. არსებობს სპეციალური სახანძრო სამსახურები, რომლებიც სწორედ ამ საქმეს ემსახურებიან, კი არ აქრობენ ხანძარს, არამედ პირიქით, ხანძარს აჩენენ იქ, სადაც წიგნები ეგულებათ. მთლიან სახლებს წვავენ, შიგნით მყოფი ადამიანებითურთ.

მთავრობა ხედავს საფრთხეს წიგნებში, რადგანაც განათლებული საზოგადოება კარგად დაინახავს, რომ „უნივერსალური ბედნიერება „რომელშიც საზოგადოება ცხოვრობს ერთი დიდი ტყუილია, რომ სატელევიზიო გადაცემა “ნათესავები“ უაზრო არაფრის მთქმელი დიალოგებია მხოლოდ და რეკლამები, რომლებიც ტელევიზორში გადის, რაღაც სპეციფიკურ პოლიტიკურ მიზანს ემსახურება, რომ მთავრობა ცდილობს ადამიანებს თავში ჩაუტენოს მცდარი აზრი გამუდმებული გამეორებით და შიშის ძალით. ამიტომაც უნდა გამოირიცხოს ნებისმიერი „ორაზრი“. დისტოპიურ სამყაროში ადამიანები უნდა ფიქრობდნენ და აზროვნებდნენ მხოლოდ ისე, როგორც ეს მთავრობას მიაჩნია სწორად:

„So! A book is liaded gun in the house next door. Burn it. Take the shot from the weapon Breach man’s mind Who knows , who might be the target of the well-read man? Me? I won’t stomach them for a minute anb so when the houses were finally fire proovedcompletely, all over the world there was no longer need of fireman for the old purposes. They were given the new job as custodians of our peace of mind, the focuses of our understable and rightfuldread of being interior; official censors, judges, and executors. That’s you Monteg and that’s me.(Huxley, 2013: 56)

„წიგნები გატენილი თოფია, რომელიც არის მეზობელს დაუმიზნებია შენტვის, დაწვით იგი და თოფი უტყვიოდ დარჩება. ადამიანის გონება უნდა აილაგმოს,. რა ვიცით, ვინ გახდება ნაკითხი კაცის სამიზნე? იქნებ მე? აი, ამიტომ ვერ ვიტან მაგისტანებს! დაბოლოს, როცა მთელ მსოფლიოში სახლები ცეცხლგამძლე გახდა, მეხანძრეები უქმად დარჩნენ და მათ ახალი საქმე გამოუძებნეს - გონების სიმშვიდის მცველენად დააყენეს. ბუნებრივი და გასაგებია, რომ ყველას ეშინია სხვამ

არ მაჯობოსო და მეხანძრე იმიტომ არსებობს, რომ ეს საფრთხე ააცილოს ადამიანებს. იგი კაცობრიობის ოფიციალური ცენზორი და აღმასრულებელია. ეს შენ ხარ მონტეგ, ეს მე ვარ. (ჰაქსლი, 2013:70)

მთავრობის ბრძოლამ წიგნებთან და ნებისმიერ „ორაზრთან“ შემდეგი შედეგი გამოიღო: ადამიანები დისტოპიურ სამყაროში არაფრისმთქმელ საკითხებზე მსჯელობენ: ტანსაცმელებზე, საცურაო აუზებზე. უჭირავთ ანეგდოტების ყუთი და ერთი და იგივე ანეგდოტებს უსმენენ. შემდეგ დააყოლებენ „რა შესანიშნავია“. არავინ იტყვის რაიმე განსხვავებულს. ისინი უყურებენ ერთი და იგივე გადაცემებს, სადაც მხოლოდ სხვადასხვა ფერები ადის და ჩამოდის. მუზეუმებშიც ყველაფერი აბსტრაქტულია. ყველაფერი არაფრის მთქმელი და უშინაარსო გამხდარა. მთავრობა ცდილობს საზოგადოება გაართოს ისეთი საშუალებებით, როგორცაა კლუბები, აკრობატებისა და ილუზიონისტების გამოსვლები, რეაქტიული ავტომობილებით და მოტოციკლეტებით გასეირნება, პორნო ჟურნალები და ა.შ. სამაგიეროდ ამ საყოველთაო ერთფეროვნებაში და ერთაზროვნებაში ტოტალიტარული მთავრობა იდეალურად მუშაობს.

ეტყუდის „მხევლის წიგნში“ კი განათლების მთელ სისტემას ვხედავთ, სადაც არსებობს სპეციალური სკოლები მხევლების აღსაზრდელად. ნაწარმოებში ვერ ვხედავთ, თუ რა ხდება სკოლებში და უნივერსიტეტებში, მაგრამ ისევე, როგორც სხვა დისტოპიურ ნაწარმოებებში, აქაც აკრძალულია წიგნები, გაზეთები, ჟურნალები, ნებისმიერი სახის რამ, რაც შეიცავს თავისუფალ და განსხვავებულ აზრს. ფრედისა იხსენებს, როგორ წვავენ გროვებად წიგნებს ქუჩებში.

სიმბოლურია ისიც, რომ გალაადის სახელმწიფომ ჰარვარდის უნივერსიტეტის შენობა საპატიმროდ გადააქცია, რომელსაც მართავს თვალი - გალაადის საიდუმლო პოლიცია. მოღალატეები სხეულებს კედელზე კიდებენ, რომელიც გარს აკრავს ჰარვარდის უნივერსიტეტს და შემდეგ საჯაროდ ჩაქოლვა მიმდინარეობს „სალხინებელში“ (Salvagings). ეს მომენტი არის სიმბოლური და

აჩვენებს იმ შეცვლილ სამყაროს , რომელიც გალაადის სახელმწიფომ შექმნა. ადგილი, სადაც ცოდნას და ჭეშმარიტებას უნდა ეზიაროს ადამიანი, გამხდარა ძალადობის, ტანჯვის და ყველა იმ პრინციპის უარყოფის ადგილი, რასაც უნივერსიტეტი ასწავლის ადამიანებს.

“მხევლის წიგნი“ იმითაც განსხვავდება სხვა დისტოპიური ნაწარმოებისგან, რომ როგორც მეორე თავში ავლინებთ, მთავრობა იყენებს უშუალოდ ქრისტიანულ სწავლებებს, უშუალოდ სახარებას მასების დასამორჩილებლად. აქ ჩვენ ვხედავთ, რა საშიში შეიძლება გახდეს ქრისტიანული სწავლება ტოტალიტარული მთავრობის ხელში.

„მხევლის წიგნი“ პერსონაჟები განიცდიან იმ უცნაურ მომენტს, რაც სხვა დისტოპიური ნაწარმოების გმირებს სჭირთ - „ენობრივი ტყვეობა“, ენის მარწუხებში მოქცევა. ანუ ტოტალიტარული მთავრობა ენას აქცევს ისეთ ჩარჩოებში, რომ თითქმის გამოირიცხება „ორაზრი“. იგი რომც გაჩნდეს, ადამიანებს აღარ აქვთ ენობრივი კომპეტენცია მის გამოსახატავად. გამონაკლისია, რა თქმა უნდა, პროტაგონისტები. ამ შემთხვევაში ფრედისა, რომელსაც სურვილი აქვს ცოდნის, რაღაცა ახლის შეტყობის ან თუნდაც გახსენების; არა საზოგადოდ დამკვიდრებული ჭეშმარიტების, არამედ სხვა ალტერნატიული ცოდნის:

„What would you like“? He says still with that lightness, as if it's a money transaction merely, and a minor one at that: candy, cigarettes.

” Besides hand lotion, you mean” I say.

“Besides hand lotion” he agrees.

“I would like.....” I say. “I would like to know”. It sounds indecisive, stupid even. I say it without thinking.

“Know what“? He says.

“Whatever there is to know” I say. (Atwood,1998:230)

„-მითხარი, რა გინდა,-მეუბნება ის, ისევ ისე გულგრილად, თითქოს ფულის გადარიცხვაზე ვლავარაკობდეთ, თანაც - სიგარეტის და კანფეტის საყიდელი ხურდის.

- ხელის ლოსიონის გარდა, არა? - ვამბობ მე.

-ხელის ლოსიონის გარდა,- მიდასტურებს.

- მინდა... - ვჭმდება, - მინდა, ვიცოდე, -ჩემი ხმის გაუბედავად ჟღერს ნათქვამი - ლამის სულელურად. დაუფიქრებლად ვლავარაკობ.

- რა გინდა, იცოდე? - მეკითხება ის.

- რაც ყველაზე საინტერესოა, - ვამბობ მე, მაგრამ არა, ასე ვერ გამიგებს: - რა ხდება ამ ქვეყანაში? (ეტვუდი, 2015 : 252)

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი მომენტი, რითაც ტოტალიტარული მთავრობა საზრდოობს „მხევლის წიგში“, არის რეიდენტიფიკაციის პროცესი (re-identification). წითელ ცენტრში მიმდინარეობს გამუდმებული სწავლება ამ პროცესისთვის. ქალებს უცვლიან არა მარტო სახელებს, არამედ აზროვნებასაც, ფიქრებს. ისინი ცდილობენ ამოშალონ მათი თავებიდან წარსული ცხოვრების ნებისმიერი კადრი, რადგანაც ეს ძალიან საშიშია ხელისუფლებისთვის. რა თქმა უნდა შემდეგი თაობისთვის უფრო მარტივი იქნება, რადგანაც სამუდამოდ წაიშლებ,ა რაც იყო გალაადამდე:

„You are the transition generation, said aunt Lydia. It is the hardest for you. We know the sacrifices you are being expected to make. It is hard when men revile you. For the ones who come after you, it will be easier. They will accept their duties with willing hearts. She did not say: Because they will have no memories, of any other way.(Atwood, 1998:127)

„თქვენ ხართ გარდამტეხი თაობა, ამბობდა დეიდა ლიდია და თქვენთვის ეს ყველაფერი გაცილებით რთულია. ჩვენ ვაფასებთ იმ მსხვერპლს, რასაც თქვენ იღებთ. რთულია, როცა კაცები შეურაცხყოფას გაყენებენ. შემდეგი თაობისათვის ყველაფერი გაცილებით მარტივი იქნება. ისინი თავიანთ მოვალეობას სიხარულით შეასრულებენ. იმას არარ ამბობდა დეიდა ლიდიალ, რომ ამ ქალებს სხვა მოგონებები აღარც ექნებატ, რომ სხვანაირად იფიქრონ.“ (ეტკუდი, 2015: 154)

ამ მაგალითში კარგად ჩანს, თუ როგორ ცდილობს მთავრობა ენობრივი მანიპულაციით დაფაროს გალაადის სახელმწიფოს უარყოფითი მხარეები. სინამდვილეში, მომავალში უფრო მარტივი იქნება ქალებისთვის შეეგუონ მხევლის პოზიციას, რადგანაც მათ არ ეცოდინებათ ალტერნატიული სიმართლე.

ენობრივ მანიპულაციებს აქვს ადგილი ყველა იმ რელიგიურ შეგონებებში და ლოცვებში, რასაც წითელ ცენტრში ასწავლიან მხევლებს. რადგან ისინი მორგებული არიან კონკრეტულ სიტუაციას, გადაკეთებული კონკრეტული მიზნისთვის. ტოტალიტარული მთავრობა კარგად ხვდება, რომ თუკი ქალებს დააჯერებენ, რომ წმინდა მისიას ემსახურებიან, რომ მათ უნდა გადაარჩინონ სამყარო და თავი გაწირონ ამისთვის, რა თქმა უნდა, გაცილებით მარტივია მათი მართვა, ვიდრე მხოლოდ დაშინებით და სასჯელით.

არცერთი დისტოპიური რომანისთვის არ არის უცხო, რომ დისტოპიურ სამყაროში არსებობს მხოლოდ ერთი ინტელექტი, ერთი ცოდნა, ერთი სიმართლე - მხოლოდ ის, რაც ხელისუფლებას მიაჩნია, რომ არის მართალი. გალაადში მიიჩნევა, რომ მხოლოდ ქალი შეიძლება იყოს სტერილური. ეს არის ერთადერთი სიმართლე. ისევე, როგორც „1984“-ში ორს პლიუს ორი ხუთია - იმიტომ რომ მთავრობას მიაჩნია ასე.

პოლიტიკური სიტუაციასთან, რომელიც ეტვუდის რომანებშია აღწერილი, შეიძლება პარალელი გავავლოთ წარსულის, აწმყოს და ალბათ (სამწუხაროდ) მომავლის პოლიტიკურ სიტუაციებთან. ყველაზე მეტი მსგავსება ჩანს ჰიტლერთან და ნაცისტებთან. ჰიტლერიც დაპირდა თავის მიმდევრებს ოჯახის ღირებულებებზე დაფუძნებულ ახალ სახელმწიფოს, თუმცა შემდგომში გახდა ტირანი, რომელიც ანადგურებდა ყველას, ვინც არ იზიარებდა მის შეხედულებებს.

ჰიტლერი განსაკუთრებული მხარდაჭერით სარგებლობდა ახალგაზრდებისგან, იგივე სიტუაცია გვაკვს გალაადის სახელმწიფოში, სადაც მწერალი მეოთხე თავში წერს რწმენის გუმაგებზე

„The young ones are often the most dangerous , the most fanatical.” (Atwod, 1998:35)

„ახალგაზრდები ყველაზე უფრო საშიშები არიან, ყველაზე უფრო ფანატიკოსები“. (ეტვუდი, 2015 :28)

ლიტერატურას, რომლებშიც ნაცისტების აზრით იყო მოწოდება აჯანყებისკენ, ან ნებისმიერი არასასურველი შინაარსისა, წვავდნენ. ისევე, როგორც გალაადის სახელმწიფოში, სადაც ქალებმა უკვე აღარც კი იციან წერა კითხვა. მათ ეს უკვე ეკრძალებათ.

ჰიტლერის მესამე რაიხში ადამიანებს მოუწოდებდნენ ელალატათ ერთმანეთისთვის და ეს გმირობის ტოლფასად მიიჩნეოდა, თუნდაც მოლალატე მათი ოჯახის წევრი ყოფილიყო. მეოთხე თავში ფრედისა აცნობიერებს, რომ ნიკს არ შეიძლება რომ ენდოს. ის შეიძლება მოლალატე აღმოჩნდეს. თითოეულ მოახლეში ის ჯაშუშს ხედავს და ცაში ახედვისაც კი ეშინია. ეს ღალატად ჩაეთვლება. მოახლე მუდამ ქვემოთ უნდა იყუდებოდეს.

იმისათვის, რომ ნაცისტებს გაემართლებინათ ებრაელების გენოციდი, ისინი მათ ეძახდნენ “untermenschen” ანუ ადამიანებზე ნაკლებს. 30-ე თავში ფრედისა ამბობს „This is what you have To do before you kill....You have to create an it.”

ჰიტლერმა შექმნა ე.წ. “death camp”, რომელიც მილიონობით ადამიანის სასაკლავოდ იქცა და სადაც ებრაელებს აიძულებდა ეტარებინა განსხვავებული ნიშანი, ყვითელი ვარსკვლავი. ზუსტად ასევეა გალაადშიც 31 თავში ფრედისა ამბობს “იუდეველს ყვითელი ვარსკვლავით მონიშნავდნენ.”

ეტვუდმა ზოგიერთი რეპრესიული კანონები შესაძლოა ზოგიერთი ისლამური ჯგუფების გავლენით შეიტანა გალაადის რეპუბლიკაში. ზოგიერთ ისლამურ დაჯგუფებას, მაგალითად, როგორცაა დასავლურ სამყაროში თალიბანის დაჯგუფება, აქვთ ძალიან მკაცრი კანონები როგორცაა: განათლების აკრძალვა ქალებისათვის, ქალებს მოეთხოვებათ თავიდან ბოლომდე სამოსით შეფუთვა და ისინი მომხრე არიან დამნაშავეს საჯაროდ ჩაქოლვის.

ამ კანონების გამოძახილად შეიძლება მივიჩნიოთ გალაადში ის საჯაროდ ჩაქოლვა, რისი მოწმეც ფრედისა ხდება 42-ე თავში, ის დრესკოდი რომელიც ქალებს აქვთ. ტანსაცმელი თავიდან ბოლომდე ფარავთ. მხოლოდ თვალები უჩანთ, და არც მათ აქვთ უფლება ვინმეს თვალებში შეხედონ. მსგავსი კანონები ჯერ კიდევ არის სუდანში და საუდის არაბეთში, სადაც ქალებს ეკრძალებით მანქანის მართვა და ნებისმიერი ტრანსპორტით გადაადგილება, თუკი მას არ ახლავს მამაკაცი.

მარგარეტ ეტვუდის რომანებში, ისევე როგორც სხვა დისტოპიურ რომანებში, ხელისუფლება არის ტირანია, რომელიც დაწესებული აქვს სრული კონტროლი ადამიანების ცხოვრების ყველა სფეროზე. ის ამას აკეთებს სხვადასხვა ხერხებითა და მანიპულაციებით, როგორცაა გამუდმებული ტვინის რეცხვა (brainwashing) ბავშვობიდანვე ძილში სწავლება და შეგონებება, ნარკოტიკული საშუალებები, დაშინება, დასჯა, წამება, უამრავი ქვედანაყოფი, რომლებსაც ევალებათ ადამიანების გაკონტროლება, ანტიინტელექტუალიზმითა და ენობრივი ტყვეობით. მარგარეტ ეტვუდის სიახლე სხვა შესწავლილი დისტოპიური ნაწარმოებებისაგან განხვავებით მდგომარეობს იმაში, რომ მან მთავარი საფრთხე დაინახა რელიგიის

ნიღაბ ქვეშ ამოფარებულ ხელისუფლებაში, რელიგიურ ფანატიზმში და ქალთა ჩაგვრაში.

დასკვნა

დისტოპიური ჟანრი მიუთითებს რეალობაში არსებულ პრობლემაზე, რომელმაც შეიძლება ფატალურ შედეგებამდე მიგვიყვანოს. იგი ეხება საზოგადოების პოლიტიკურ, სოციალურ, ეკონომიკურ, რელიგიურ, ფემინისტურ და სხვა პრობლემებს.

ჯონათან სვიფტის „გულივერის მოგზაურობა“ ითვლება ერთ-ერთ პირველ დისტოპიურ ნაწარმოებად და აქედან მოყოლებული ამ ჟანრს მკვეთრი სტრუქტურული ცვლილებები არ განუცდია. ის ყოველთვის იყო და არის გაფრთხილება, რომ დადგება სამყარო, სადაც ძალიან საშიში იქნება ცხოვრება.

დისტოპიური რომანისთვის, დამახასიათებელი თვისებებია: პროპაგანდა, რომელიც გამოიყენებს საზოგადოების გასაკონტროლებლად, ინფორმაცია, თავისუფალი აზრი და თავისუფლება შეზღუდულია, ნომინალური უფროსი, ან რაიმე კონცეპტი გაღმერთებულია საზოგადოების მიერ, საზოგადოება იმყოფება გამუდმებული ზედამხედველობის ქვეშ, ადამიანებს აქვთ გარე სამყაროს შიში, ბუნებრივი სამყარო განდევნილია, სახელმწიფოში შექმნილია უტოპიური სახელმწიფოს ილუზია, ადამიანებს მართავს ტოტალიტარული მთავრობა, რომლებიც ინარჩუნებენ კონტროლს ტექნოლოგიების და ნარკოტიკული საშუალებების მეშვეობით.

გარდა ამ თვისებებისა, დისტოპიურ რომანებს ახასიათებთ სპეციფიური წინარე ისტორია, გმირი - პროტაგონისტი, კულმინაცია და კვანძის გახსნა. წინარე ისტორია უმრავლეს შემთხვევაში წარმოადგენს მრავალწლიან ომებს, რომლებშიც ბიოლოგიური იარაღი გამოიყენება და რომლებსაც მიჰყავს სამყარო დისტოპიამდე. დისტოპიური რომანების გმირი მეზრძოლი გმირია, რომელიც იბრძვის დისტოპიური

ხელისუფლების წინააღმდეგ, მხოლოდ ის ხედავ რა ხდება ქვეყანაში და ცდილობს სხვასაც აუხილოს თვალი. კულმინაციის დროს გმირი უპირისპირდება ხელისუფლებას და კვანძის გახსნის დროს მას აწამებენ ან კლავენ.

თანამედროვე კანადელმა მწერალმა, მარგარეტ ეტვუდმა, რომელიც ჩვენ დისტოპიური ჟანრის განხილვის მაგალითად ავიღეთ, თავისი შემოქმედებით აღნიშნული ჟანრი უფრო მრავალფეროვანი გახადა. გარდა იმისა, რომ თავის დისტოპიურ რომანებში მან განიხილა სახელმწიფო ლიდერები, რომლებსაც ღმერთკაცის როლი აქვთ შეთვისებული და რელიგიური რიტუალები, რომლებსაც გარკვეული დანიშნულება აქვთ დისტოპიურ ნაწარმოებებში, მან ასევე შემოიტანა სრულიად უცხო რამ დისტოპიურ სამყაროში - ქრისტიანული მთავრობა. მისი „მხევლის წიგნი“ ერთადერთია ჩვენ მიერ განხილულ დისტოპიურ რომანებს შორის, რომლის დისტოპიურ სამყაროს მართავს უშუალოდ ქრისტიანული ხელისუფლება. გამოიყენება უშუალოდ ბიბლიური სახელწოდებები, ქრისტიანული ლოცვები და შეგონებები, ძველი აღთქმის სახელები, ქრისტიანული რიტუალები.

ერთის მხრივ, მარგარეტ ეტვუდმა მომავლის სახელმწიფოში ყველაზე დიდი საფრთხე დაინახა რელიგიურ ფანატიზმში, უშუალოდ ქრისტიანულ ფანატიზმში. იგი აჩვენებს, თუ როგორი სახიფათოა რელიგია პოლიტიკოსების ხელში. თავად მწერალი ამბობს, რომ თავისი ნაწარმოები „მხევლის წიგნი“ არის პროტესტი იმაზე, რომ რელიგია არ უნდა იყოს ნიღაბი პოლიტიკოსებისათვის, რომ ქრისტიანობა, მორგებული სახელმწიფო ინტერესებს, არის საკმაოდ მძლავრი იარაღი ხალხის ფართო მასების დასამორჩილებლად.

მეორე უკიდურესობაა მისი რომანი „ორიქსი და კრეიკი“, სადაც უღმერთო საზოგადოებაა წარმოდგენილი, უფრო სწორად, აქ ნებისმიერს შეუძლია იყოს ღმერთი. მას გამოყვანილი ჰყავს მეცნიერები ღმერთის როლში, რადგან მათ შეუძლიათ შექმნან ყველაფერი თავიანთ ლაბორატორიებში: ადამიანები, ცხოველები, მცენარეები.

მარგარეტ ეტვუდის შემოქმედებაში დისტოპიას ქმნის ეს ორი უკიდურესობა.

პოლიტიკური კუთხით მარგარეტ ეტვუდის შემოქმედება იმეორებს თავისი წინამორბედების დანატოვარს. მის რომანებში წარმოდგენილია ტოტალიტარული მთავრობა, რომელსაც სრული კონტროლი აქვს საზოგადოებაზე და ანტიინტელექტუალიზმი, რომლითაც საზრდოობს დისტოპიური მთავრობა, რადგანაც ერი, რომელიც გაუნათლებელია, ადვილად სამართავია.

გარდა იმისა, რომ მარგარეტ ეტვუდი აგრძელებს არსებულ მემკვიდრეობას, მას შეაქვს ახალი შტრიხი დისტოპიურ რომანებში პოლიტიკური კუთხით. ეტვუდისთვის მნიშვნელოვანია მთავრობა, რომელიც ჩაგრავს ქალებს, კაცების ხელისუფლება, რომელიც ავიწროვებს ქალებს და იყენებს მათ საკუთარი მიზნების განხორციელებისათვის.

შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მარგარეტ ეტვუდმა თავისი შემოქმედებით ახალი თემები შემოიტანა დისტოპიურ ჟანრში და შესაბამისად, მნიშვნელოვანი მიმართულება შესძინა აღნიშნული ჟანრის განვითარებას.

ნაშრომის ძირითადი დებულებები ასახულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. ნ. ჯინჭარაძე- დისტოპიური რომანი და მისი მახასიათებლები. ბსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი.ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტთა და ახალგაზრდა მეცნიერთა II სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, ბათუმი 2015, გვ. 91-94
2. ნ. ჯინჭარაძე- დისტოპიური ღმერთკაცები. ბსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი.ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტთა III სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, ბათუმი 2018, გვ. 60-63
3. ნ. ჯინჭარაძე - დისტოპიური რომანის გმირი. ჟურნალი „ჭოროხი“ ბათუმი, 2018.
4. N. Jincharadze – Dystopian Government. The Criterion, an international Journal in English, Volume 9, Issue 4, India 2018, pp 131- 138
5. N. Jincharadze – Anti- Intellectualism in Dystopian Novels. Journal of Literature, languages and Linguistics volume 48, China , 2018, pp 38-41

კონფერენციები

6. ნ. ჯინჭარაძე- დისტოპიური რომანი და მისი მახასიათებლები. ბსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი.ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტთა და ახალგაზრდა მეცნიერთა II სამეცნიერო კონფერენცია, ბათუმი 2015წ.
7. ნ. ჯინჭარაძე- დისტოპიური ღმერთკაცები. ბსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი.ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის დოქტორანტთა III სამეცნიერო კონფერენცია, ბათუმი 2018წ.

Batumi Shota Rustaveli State University
The Faculty of Humanities
Department of European Studies

Nazi Jincharadze

Margaret Atwood and Dystopian Novel

Specialty-Literary studies

Abstract

Of the dissertation submitted for the Academic Degree of
Doctor of Philology (PHD)

Batumi 2018

Introduction

Before the appearance of the term “Dystopia” or “Anti-utopia”, other term – “Utopia” had emerged. Utopia is a Greek word that means *ou* - (“not”) “*topos*” (“place”) or “no-place”. It can be found as early as in Plato’s works. Famous dialogue “The Republic”, written in 380 BC, discusses the issues such as the truth, law and legal state. Plato depicts the model of a utopian country, based on non – existence of private property, absolute equality and so on. Other examples of utopia can be found in the 16th century with Thomas More.

Since Thomas More’s “Utopia”, many utopian works have been created. Most of them are connected to the issues such as ideal community or society, equality, freedom and abolishment of private property.

A 16th century author, Francis Bacon, in his work “New Atlantis” shows the world where people believe that scientific and technological progress will improve people’s life. However, the reality revealed the opposite result: this progress turned Bacon’s utopia into dystopia or anti-utopia. Utopian dream did not come true. Along with the scientific and technological progress, people lost real relationships; they became amazingly mechanized and automatic. With scientific progress the environment has become extremely polluted and number of diseases has increased, child-bearing has considerably reduced. These changes have been reflected in literature. As a result, we got the opposite type of a new novel – a dystopian novel.

Jonathan Swift’s “Gulliver’s Travels” is considered one of the first dystopian novel. It combines utopian and dystopian elements. Dystopian elements can be found in a part of the novel that depicts Gulliver’s travel to the Lilliputian kingdom. This is the kingdom where

high positions in the government are staffed with the best rope dancers and a cause of the war is difference in their attitudes concerning the proper way to crack eggs. It is a bitter satire, that shows the reader how silly and absurd the reasons of the wars were that took thousands of lives.

Early dystopian novels are characterized by comparatively less dystopian elements. For example, Thomas More's "Utopia" and Jonathan Swift's "Gulliver's Travels." However, later, dystopian novels became completely built on dystopian elements. Among these novels are George Orwell's "1984", Aldous Huxley's "Brave New World", Ray Bradbury's "Fahrenheit 451", Margaret Atwood's "Handmaid's Tale", Margaret Atwood's "Oryx and Crake".

Dystopian genre has become quite common in modern literature. It has already attracted critics' attention. Numerous critical works and articles are dedicated to the study of this genre nowadays. By 1900, about 400 dystopian literary works had been created in English language and thousands of them in other languages.

Margaret Atwood, a Canadian author and literary critic, makes great contribution to the developments of the dystopian genre. In her novels, she has highlighted political, social and class problems.

The purpose of the work is to study the main characteristics of dystopian genre, to research dystopian novels from religious and political point of view based on Margaret Atwood's novels. Furthermore, to compare Atwood's works with the dystopian novels of different times (George Orwell's "1984", Aldous Huxley's "Brave New World", Ray Bradbury's "Fahrenheit 451") in order to reveal similarities and differences.

Considering the purpose, mentioned above, the objectives of the work are the following:

- a) Study of the origins and stages of development of a dystopian novel;

- b) Research of the main characteristics and features of a dystopian novel;
- c) Analysis of religious themes in Margaret Atwood's works, such as religious rituals, God-figures and Biblical allusions, comparing to the dystopian novels of George Orwell, Aldous Huxley and Ray Bradbury.
- d) Study of political dystopia in Margaret Atwood's novels, in particular, totalitarian government, anti-intellectualism, comparing with the dystopian novels of George Orwell, Aldous Huxley and Ray Bradbury.
- e) Reveal the novelty of Atwood's works, in a development of dystopian novel.

The work consists of introduction, four chapters, conclusion, and bibliography and is supplied with annex of illustrations.

Chapter 1 – gives general reference of dystopian genre, analyzes its general characteristics and the history of dystopian genre development. The chapter presents critics' attitudes and discussion of the role of dystopian genre in modern literary history.

Chapter 2 - analyzes works of contemporary writer Margaret Atwood and her role in the development of dystopian genre.

Chapter 3 - studies religious themes in Margaret Atwood's works. Religious rituals, the god-figures and biblical allusions are depicted in comparison with the dystopian novels of George Orwell, Aldous Huxley and Ray Bradbury.

Chapter 4 - The main theme of the chapter is political dystopia that is analyzed based on the parallels with works of Margaret Atwood, George Orwell, Aldous Huxley and Ray Bradbury. The concepts of totalitarian government and anti-intellectualism are discussed.

Methods of the research – comparative method is used in the dissertation. Despite a great number of authors discussed in the work and comparative analysis of their novels, also their original and sometimes inimitable vision is of great importance. The authors in this work are selected with the principle of discussing the issue in-depth, developing and varying

the subject. Descriptive method is also used in the dissertation, as by describing several kinds of rituals, characters and history in the novel highlights differences and similarities among them.

Topicality – The topicality of the work is revealed in growing interest towards dystopian genre in modern literature. Many other genres aspire to the similarity to dystopian novel, as modern reality gives such opportunities. This genre has already attracted attention of numerous critics. Canadian writer Margaret Atwood, whose novels are analyzed in our work, has made interesting contribution to the development of the genre. In our opinion, the study of her novels in comparison with the dystopian works of different periods will be the issue of great interest and what is more important, the problems presented in the works of this genre are closely connected with the global issues of the modern world and suggest their artistic-aesthetical solution. Accordingly, in the process of the development of human perception and self-consciousness, dystopian novel has moral-educational function. In addition, dystopian genre is less studied and analyzed in the Georgian literature and we consider it important to involve Georgian researchers in this process.

Chapter 1

Dystopian Novel

One of the first uses of dystopia can be found in a speech of a famous philosopher John Stuart Mills, that was delivered in English Parliament in 1868, where he criticized the government and politics of Ireland:

“It is, perhaps too complimentary to call them Utopians, they ought rather to be called dys-topians, or caco-topians. What is commonly called Utopian is something too good to be practicable; but what they appear to favor is too bad to be practicable”(Mill, 1868).

In dystopian works, analyzed by us, specific features of dystopian novels have been revealed. These features are the following: previous history, character, conflict and climax/culmination. They make dystopian novels, since they are characteristic only of this genre. The previous history is mainly the period of long-lasting wars, marked with the use of biological weapons that has led the world to dystopia. Main characters in dystopian novels are rebels, protagonists who fight against dystopian government. The culmination takes place when the protagonist is captured by the authority and either he escapes or is tortured and killed by the government.

In addition to the features mentioned above, dystopian novels have numerous characteristics in common. In these novels people are under permanent control, nominal ruler or certain concept is idolized, society adjusts its points of view according to the commonly accepted rules and norms, dystopian government makes the illusion of utopian society where everyone is equal, there is no crime and people are happy.

We witness the events, predicted by the author half -century ago, in modern reality. Along with the technical advancement, humans are becoming dependent on these advanced machines, human relationship is becoming less important, majority of production is made by means of genetic engineering and scientists cannot predict what the results will be in the future. It is a well-known fact that government has access to any kind of information and is able to control every single step people make. Childlessness has become a deep problem in medicine, while reproductive experiments have achieved remarkably successful results. And all of this was depicted and written a long time ago. Dystopia is almost reality in modern world, so we are unable to ignore the popularity of the genre.

Chapter 2

Margaret Atwood- from Reality to Dystopia

Canadian writer, literary critic and poet Margaret Atwood is such a many-faceted author that it is difficult to frame her works or assign to a certain genre, but she is particularly known for dystopian novels: “The Edible Woman” (1969), “The Handmaid’s Tale” (1985), “The Robber Bride” (1994), “Alias Grace” (1996). The more recent work - „MaddAddam“ (2013) is a part of trilogy started with „Oryx and Crake” and continued with „The Year of the Blood” (2009). Her novel “Survival” (1972) is considered the masterpiece of Canadian literature. The last published novels are: “Stone Mattress” (2014), and “The Heart Goes First” (2015). The themes of these novels are women and their problems in society, alienation in relationships with their husbands and with the whole society. Atwood’s female characters are courageous, they pursue for freedom and try to find their place in restrictive, male-dominated society. As for the male characters, they are mainly depicted as oppressors, playing negative roles in marriages, in women’s professional development. For instance, in her novel “Cat’s Eye”, she depicts female characters who are artists and the men’s cynical, doubtful attitude towards their art. In this novel art is represented as a tool against tyranny. Atwood’s non-dystopian works often depict collapse in families and displays a profound awareness that gender problems still persist in modern society and will become more severe in the future. The writer discusses this problem in her dystopian novels and the representation of women protagonists and their problems in the dystopian world can be considered as Margaret Atwood’s specific novelty in the development of the dystopian genre.

Margaret Atwood makes great contribution to the development of dystopian genre. She highlights problems of gender, politics, social division and many others. Unlike other dystopian works, in Atwood’s novels the society is often divided into different classes. On

the contrary, most dystopian novels depict one society, crowd, that is governed by a totalitarian government. For instance, in her novel “The Handmaid’s Tale”, Atwood displays the society with 6 legal classes of women. Although, female characters are much more in Atwood’s novels than male ones, she never defines herself as feminist writer and says this label should be applied to the writers working inside the narrowing framework of feministic ideology.

While being better-known as a novelist, Margaret Atwood is also an author of interesting essays, fairy-tales and poems. Deep sorrow, expressiveness and intellect are prominent in her works.

Chapter 3

Dystopia and Religion in Margaret Atwood’s Novels

Almost all dystopian novels, studied in this work, have one and the same origin. After long-lasting wars a new kind of society emerges, and the aim of this society is to create the ideal world with universal happiness. As a result, all the public institutes adjust to the new system of this absolute happiness. Religious institute is not an exception and it, too, undergoes series of changes. Authors of dystopian genre depict these events in their works.

It seems dystopian novels should have had less connections to religion, but in fact the majority of them are not godless. It represents either god with a changed image, or a totalitarian government comfortably plays the role of the god. Actually, god always exists in various forms.

In some dystopian novels religion reaches the level of fanaticism. These novels display deeply religious societies. Of course, religion serves the interests of governing class as they understand, that religion makes it much easier to control people. In this type of dystopia there is a new, thematic kind of religion, government figures who play the role of god-men, commonly called “surrogate gods” by some critics. We come across new kinds of sins, heresy and odd religious beliefs. In Aldous Huxley’s “Brave New World” and Margaret Atwood’s “The Handmaid’s Tale” we can find examples of new, fictional religions, purifying rituals that are conducted unconsciously.

In the dystopian novels, analyzed in this work, we have highlighted three main themes that we consider as the best representations of the concept of religion in dystopian novels. These themes are: surrogate gods, religious rituals and biblical allusions or metaphors.

All the dystopian novels studied here have surrogate gods, who are the representations of the main principles and goals of the authority. For example, in “1984” god is “power as an end”, in “Brave New World”, it is “community, solidarity, stability”. Therefore, god is not a minor figure in dystopian novels. On the contrary, it is the central figure. In other words, a dystopian god creates a dystopian novel.

“Dystopian God-figures are necessary for stability and sense of direction in an otherwise irrational society...so long as god or Big Brother controls the world men cling to the hope that meaning and coherence must exist”(Weinkauf, 1971:3).

Almost all dystopian novels, analyzed here, reveal how the totalitarian, dystopian god replaces the god “as love”. In the Bible, the god is the representation of unlimited power, but at the same time, it is hope, love and peace, while dystopian god is the power that does not create but destroy, it is not love but hatred, not peace but terror.

“Qualities such as mercy and compassion are unheard of...and unmerited favour and love in the theological sense...non-existent. Interested only in the superficial well-being of

society, the god-figure expects love, loyalty and ritualized worship and....sends men to their deaths arbitrarily.”(Weinkauff, 1971 : 4).

In Margaret Atwood’s novel „Oryx and Crake”, there is an odd institute of surrogate gods. Religion is denied like other dystopian novels and none of the characters can be considered religious. While those, others, people of another world, who are members of different religious organizations, are considered the lowest class that is threat, as they are infected. Human beings do not have a reason to be moral. They can create animals for entertainment:

“There’d been a lot of fooling around in those days: create an animal was so much fun, said the guys doing it; it made you feel like God” (Atwood, 2003: 51).

Literary critic RhonaTrauvitch makes the comparison between the creation of the new world in “Oryx and Crake” and Biblical genesis. In the Bible God creates everything from nothing, in “Oryx and Crake” everything is created by the scientist with the method of genetic engineering. All the flowers and plants that are made with Botanical Transgenics by the students are very colorful:

“A whole array of drought-and-food-resistant tropical blends, with flowers or leaves in lurid shade of chrome yellow and brilliant flame red and phosphorescent blue and neon purple” (Atwood, 2004:199).

This is a case when each human can imagine himself being the god every student, every scientist , while in George Orwell’s “1984” the specific god exists. In the first scene of the novel, the main character Winston Smith watches a “two minute hate” program. Its subject is Emmanuel Goldstein, depicted as the principle enemy of the party, who has written “The Theory and Practice of Oligarchical Collectivism”. Suddenly his face on television screen is replaced by the image of “Big Brother” who has a face of Christ and a praying begins B...B.....B.....B. Everybody feels a relief.

Obviously, the party is a religion and “big brother” is the god. O’Brien reveals the true essence of the party with the words:

„What was required in a party member was an outlook similar to that of the ancient Hebrew who knew, without knowing much else, that all nations other than his worshipped “false gods”. He did not need to know that these gods were called Baal, Osiris, Moloch, Ashtaroth and the like; probably the less he knew about them, the better for his orthodoxy. He knew Jehovah and commandments of Jehovah; he knew, therefore, that all gods with other names or other attributes were false gods.” (Orwell, 1989:251)

Christianity has a form of socio-political institute, that acts as the party and all the other religions and gods except the party are false gods.

In Margaret Atwood’s novel “The Handmaid’s Tale”, there are probably one of the best examples of religion that is adjusted to the regime, the different interpretation of Christianity and the creation of new religion similar to a sect. However, it is the only dystopian world that worships the Christian god.

The novel is almost entirely built on biblical allusions. From the very beginning we find out that in the Republic of Gilead reproduction rates are dangerously low due to nuclear explosions, use of bio-weapons and leakage of toxic substances, as well as uncontrolled use of insecticides and herbicides.

In searching the solution to the problem, the government reconstructs the society and divides it into classes. Young, fertile women are trained as “handmaids” at “Rachel and Leah Re-education Center”, to bear children for elite people, the so called “Commanders”. Both of the names mentioned are from the Bible, from the story of Bilhah and Rachel (Genesis, 30:1-6):

„Give me children or else I die. Am I in god’s stead who hath withheld from thee the fruit of the womb. Behold my maid Bilhah, she will bear upon my knees that I may have children by her.” (Genesis, 30:1).

The word “handmaid” is also a biblical allusion from the Old Testament. The main Character Offredays they are “handmaids” and wives of their “commanders” can beat them, only with their hands.

„Your slave is in your hands”, Abram said. “Do whatever you think is best”. Then Sarai mistreated Hagar; so she fled from her.” (Genesis, 16:6).

It appears that the “Red Center of Rachel and Leah” serves the country. The “aunts” there psychologically indoctrinate “handmaids” by telling them that they are the sacred vessels; that their mission is holy; that not all of them will be able to cope with it; that some will fall on rocks and thorns while others will end up in fertile soil. Here again Biblical allusion from The New Testament in Gospel according to Mark (Mark, 8:16).

The country itself is called “Gilead”. The word also comes from the Bible. In the Old Testament, the country of Gilead is mentioned and depicted as a rich and fertile area on the eastern bank of the Jordan River. The name is the direct reference that the country tries to create an illusion of being prosperous and untroubled and the dystopian kingdom that has less in common with the biblical wealthy land, is called “Gilead” from which all the valuable things came from, for example balm and oil:

“Judah and Israel traded with you; they exchanged wheat from Minnith and confections, honey, olive oil and balm for you wares” (Ezekiel, 27:17).

In the novel, there are many interesting rituals through which the government is trying to create a global point of view and frame the society in one space where different opinions or attitudes simply do not exist. To reach this goal they use religious ecstasy, in which society takes part in a specific ritual created by the authority. These may be the rituals

of hatred, stoning to death of a criminal, birth giving ritual and so on. According to the examples given below, it is obvious that the result is achieved and society is changed into a mindless mass of easily controllable crowd.

For instance, the scene where Jenin is giving birth to a child, in “The Handmaid’s Tale”, is depicted as a ritual attended by all the handmaids and “aunts”, encouraging her with shouts. The aim is to orient all handmaids to their holy mission – childbirth. The ecstasy is so powerful that milk leaks from their breasts.

“Breathe, breathe, we chant, as we have been taught. Hold, hold. Expel, expel, expel. We chant to the count of five. Five in, hold for five, out for five. Janine her eyes closed, tries to slow her breathing”. (Atwood, 1998: 155).

The most terrifying ritual in “Handmaids tale” is the ritual of stoning and it is called purgatory, where political criminal is encouraged to be stoned. The psychology of crowd is so strong that even the protagonist Offred is inspired to do this. She is so excited by the shouts and screams that she does not know what she is doing. Ecstasy is achieved:

„The air is bright with adrenaline, we’re permitted anything and this is freedom... Now there are sounds, gasps, a low noise like growling, yells, and the red bodies tumble forward and I can no longer see, he’s obscured by arms, fists, feet. A high scream comes from somewhere, like a horse in terror. He has become an it”(Atwood, 1998:369).

The ritual like this can be found in Aldous H Huxley’s “Brave New World”, where worship to god is replaced with worship to “Ford”. This is a ritual similar to Eucharist where sanctified bread is replaced by the dedicated pills of soma hallucinogen, “the perfect drug”. To the accompaniment of music and gospels, people experience confluence of “ford” in their being.

“The president made another sign of the T and sat down. The service had begun. The dedicated soma tablets were placed in the center of the table. The loving cup of strawberry ice-cream soma was passed from hand to hand and, with the formula, “I drink to my annihilation,” twelve times quaffed. Then to the accompaniment of the synthetic orchestra The First Solidarity Hymn was sung.

“Ford, we are twelve; oh make us one,

Like drops within the Social River,

Oh, make us now together run,

As swiftly, as thy shinning flivver.” (Bradbury, 2012:82)”

The episode is similar to the Christ and twelve apostles’ scene of Eucharist, of course adjusted to the soma-stupefied society.

We can find a ritual, similar to the religious one, in Margaret Atwood’s novel “Oryx and Crake”. Communication with a snowman leads them to the ceremony of worship like a religious ritual. During the period of the snowman’s absence for a long time, they create the picture of it and when the snowman comes back they say:

„We made a picture of you, to help us send out our voices to you”. (Atwood, 2012:61)

Here snowman remembers Crake’s doubt about the threat that he thinks will emerge when his creations start looking for something, worship of something, seeing symbols. In concept of threat he means free thinking, that will eventually end their perfect and happy life:

“Watch out for art...as soon as they start doing art, we are in trouble. Symbolic thinking of any kind would signal downfall in crake’s view. Next they’d be inventing idols

and funerals, and grave goods, and the afterlife, and sin.....and kings, and then slavery and war” (Atwood,2012:361).

The country of Gilead uses the Bible as a guarantee of state stability. In addition, the biblical language serves as a guarantee of stability as well by using it as an everyday language of communication. For instance, common greetings for handmaids are the phrases: “Blessed be the fruit”, “May the Lord open”; police officers in Gilead are called “Guardians of the faith” and even shops have names inspired by the Bible: “Lilies of the field”, “Milk and honey”, “all flesh”. Military forces have names like “The angels of the apocalypse, Fourth division”, and “the twenty-first battalion of the angels of light”. Names copied invariably from the Bible cannot be found in any other dystopian novels except Atwood’s “Handmaid’s Tale” and it seems the function of its use is to justify the extreme severity and cruelty of the government.

Biblical allusions and symbols (not names, unlike the examples presented above) can be found in Ray Bradbury’s novel “Fahrenheit 451”, where professor Faber identifies himself with water and Montag - with fire and states their confluence creates wine. This is also a biblical allusion to the miracle of Cana, when Jesus turns water into wine.

Also it is significant that water, wine and fire have the whole reflection in the ritual of sacrament: water and wine, which represent Christ’s blood, is the destructive fire if it is got wrongly. Fire can warm us, but also can destroy us. As fire brigades destroy books in “Fahrenheit 451”.

The examples analyzed above have revealed that religion in dystopian novels is a tool used for control and subordination of masses. It is not Christianity, Islam, Buddhism or any other religions, but a new, changed and transformed state system, that achieves its goals quite effectively. Religious rituals, surrogate gods and biblical allusions can be found in almost all the novels studied by us. As the analysis revealed, Margaret Atwood’s works have

made new contributions to the main theme of dystopian novels - religion and the society left without god. In Atwood's works this theme is highlighted more in connection with female characters. For Atwood, it is the object of interest, how women are affected by religious manipulations like these and how the strict authority of men controls them. On the other hand, in her "Oryx and Crake", Atwood depicts the world that is under control of insane scientists. They are surrogate gods, who create and destroy. Therefore, Atwood's novels give a new direction of the theme of religion in dystopian novels.

Chapter 4

Political Dystopia and Margaret Atwood's Novels

Dystopian literature is very popular today, as many critical essays and articles are written about this genre. Its popularity is due to the fact that the problems that this genre depicts are very close to the society we are living in: lack of freedom, overpopulation, government's constant control, advanced technology and the lack of personal, real communication among people. Joseph Adams describes the dystopian society as the society that is controlled by the most repressive and totalitarian government:

„In a dystopian story, society itself is typically antagonist; it is actively working against the protagonist's aims and desires. This oppression is frequently enacted by a totalitarian or authoritarian government, resulting in the loss of civil liberties and untenable living conditions, caused by any number of circumstances, such as world overpopulation, laws controlling a person's sexual or reproductive freedom, and living under constant surveillance”(Adams, 2011).

Dystopian literature is the prediction about the universe that is very close to us and we must not make it come true. Dystopian government is the central theme in every dystopian novel, inasmuch as the most of the dystopian novels were inspired by the government's activities.

Literature critic Rebecca Gottlieb defines the importance of politics in dystopian novels and highlights the role of a government in creating the dystopian world. In fact, the government creates the dystopian world:

“Dystopia, whatever form it may take, is driven by a political engine. That is, the power of dystopia is that it takes real social problems and represents them pushed to an extreme as a tool to demonstrate the horror that would occur if current problems became writ large. It is a literary genre that examines oppression – that is: de-individuation, mind control, deprivation, lack of choice, lack of access to power, lack of access to resources, and so on” (Gottlieb, 2001:2).

Like other members of society, authors are involved in political situations; their literature more or less contains political elements. In many cases, dystopian novels were the protest against the government, against wars and slavery, against the mind control. For example, George Orwell's “1984” was inspired by the Soviet Union. The political situation that is depicted in Margaret Atwood's “Handmaid's Tale” is connected with Hitler and Nazis government. Olive Senior in his article “Literature is political, because we are political animals”, says:

„We are all enmeshed in politics because we are all citizens of somewhere – even writers - and we cannot escape being shaped by political decisions, big and small. So instead of asking the question “should literature be political?” I would rephrase the statement: literature is political, because we, the creators of literature are political animals; it is part of accepting our responsibility of being human, of being citizens of the world” (Senior, 2013:1).

We discuss the politics in our paper work as the activity that government does in the country. In the case of politics, in dystopian novels we discuss two main themes, as we think they identify the character of political dystopia:

1. Totalitarian government
2. Anti- intellectualism

Political dystopia occurs when any type of political party, organization or ideology takes over. This also happens when an extreme religious organization controls the country. Political dystopia shows that in the future government will control every part of person's life. Heads of the government are "god-figures"; they have the mask of religion to control the country and to control the thoughts of people. This tyranny copes with everything very effectively. That is why a dystopian government is always a totalitarian government. Totalitarian government in dystopia works with many different units. In George Orwell's "1984", we have different ministries that solve different problems:

„Their names in Newspeak: Minitrue, Minipax, Miniluv, Miniplenty”(Orwell, 1989:15)

Government works like this: one thing happens, but we must believe that another thing happens. People vanish, written records are destroyed, facts are ignored from the memory, but we must believe that:

“War is peace,

Freedom is slavery,

Ignorance is strength” (Orwell, 1989:15).

The government works very quietly. An outsider cannot see anything strange at a first glance. Everyone is happy; the government looks like the preacher who is very helpful and preaches about what is good and what is bad. He preaches about the kind affairs that the government does and that is why everyone must adore it. He tries not to show any violence

in public. Therefore, the government does every arrestment and punishment at night. They do not want to have the image of tyranny. They want to look like “the god-figures”:

„It was always at night – the arrests invariably happened at night. The sudden jerk out of sleep. The rough hand is shaking your shoulder, the lights glaring in your eyes, the ring of hard faces round the bed. In the vast majority of cases, there was no trial, no report of the arrest. People simply disappeared, always during the night. Your name was removed from the registers, every record of everything you had ever done was wiped out, your one – time existence was denied and then forgotten, you were abolished, annihilated: Vaporized was the usual word” (Orwell 1989:32).

Dystopian government gains the perfect control with several mechanisms. One of the most effective mechanisms is religion, as the power in the hands of government. This religion is transformed and changed as it is suitable for the government. In “Handmaid’s Tale” Margaret Atwood talks about the government which is extremely religious and which uses religious rituals, prayers and even the Bible to control the population, even the titles are from the Bible: Handmaids, Aunts, Marthas, Galahad, Bilhah, “Lilies of the field”, “Milk and honey” “all flesh” and so on. The Government uses the Biblical admonitions to make the handmaids believe that they are pure vessels and they are blessed:

„And so on and so forth. We had it read to us every breakfast. Blessed be this, blessed be that. They played it from a tape, so not even an Aunt would be guilty of the sin of reading. The voice of a man’s. Blessed be the poor in spirit, for theirs is the kingdom of heaven. Blessed be the merciful. Blessed be the meek. Blessed are the silent. Blessed be those that mourn, for they shall be comforted” (Atwood, 1998:28).

Biblical admonition “Woman shall be saved in childbearing” in “Handmaid’s Tale” is transformed like this: „woman shall be saved by childbearing”. When the government sees the danger in any prayer or admonition, they change it immediately. Members of a dystopian

society believe that they obey not the government, but the god; they do not realize that this is fit for the government. This powerful tool is so flexible that the population looks like fanatics, they can kill somebody, they can commit suicide for this false religion, only a small amount of people, protagonists, feel that something is wrong about this religion. In "Fahrenheit 451" Faber is the protagonist who knows that the government is a liar and they have changed many things:

„It's been a long time. I'm not a religious man. But It's been a long time. Faber turned the pages. It's as good as I remember. Lord, how they have changed it – in our "parlours" these days. Christ is one of the "family" now. I often wonder if God recognizes his own son the way we've dressed him up, or is it dressed from down?" (Bradbury, 2012:37).

In "Handmaid's Tale", true religion is kept and now one can see it, people are even banned to read the Bible and some characters identify this device:

„The commander's Bible is kept locked up, the way people once kept tea locked up, so the servants wouldn't steal it. It is an incendiary device" (Atwood, 1998:89)

Another mechanism to control the people for dystopian government is drugs. In "Brave New World" Aldous Huxley talks about Soma that is an ideal medicine if you want to feel always happy, if you want to forget everything and if you want to die young. In the book we see the society, studded with Soma, they cannot think about anything, cannot judge anything. This is the perfect society for the dystopian government, as they are very easy to control.

In "Brave New World" we also see a very interesting method to make people identical to one another. This is "Hypnopedia" – teaching is sleeping. As the human's mind is a blank board, they can write on them what they want, from their birth. Babies hear the same sounds, the same music, the same ideas every day. Their mind is full of this information, you cannot add anything, you cannot change anything, they are the same – one. We see the

government as a very big laboratory, where they create humans, but not individuals. The government seeds stability without individuality. They know that stability is achieved when people think and look identically. They know that stability means robots and not individuals, and they have done this – they have many identical robots in the brave new world. This is the new world where the government controls the people's emotions. This is the world where the government is creating numerous identical twins from the same ovule. This is very simple and fast:

„Eight minutes of hard X-rays being as much as an egg can stand. A fee died; of the rest, the least susceptible divided into two; most put out four buds; some eight; all were returned to the incubators, where the buds began to develop; then, after two days, were suddenly chilled, chilled and checked. Two, four, eight, the buds in their turn budded; and having budded were dosed almost to death with alcohol; consequently burgeoned again and having budded-bud out of bud out of bud – were thereafter- further arrest being generally fatal-left to develop in peace. By which time the original egg was in a fair way to becoming anything from eight to ninety-six embryos – a prodigious improvement, you will agree, on nature.”(Huxley, 2013:18).

Soma in “Handmaids Tale” is again constant teaching of changed and transformed Bible. The main characters also talk about drugs and a lot of painkillers that are given to handmaids for the first time, as it was very easy for the government to make them obedient:

“Like Huxley's creation of a drug-claimed society Atwood's characters awaiting execution appear tranquilized by shots or pills. Like Huxley's engineered reproduction Atwood's fictional Gilead depends on the allotment of enslaved baby-makers as a means of assuring the birth of white children to repopulate a declining Caucasian nation” (Halabu, 2007: 19).

The authors of dystopian novels predict that this will be the incurable disease for the future world. They say that people all over the world will be infected with this disease and it will be the most powerful weapon for the government to control people. We cannot escape from this fact – it is a very advanced technology. In most dystopian novels, we see that technology is gradually changing people. They can do everything. They can teach, they can reproduce people, they can make food and the most important they can control people. There are screens and microphones everywhere in dystopian universe. They are the best spies. People live in the houses with screens instead of walls and they are addicted to these screens. Government controls everything with this technology. In “1984” there are hidden screens everywhere, there are screens in every house, and they control every movement of people, even every unusual thought. Government knows everything. In “Brave New World”, the screen covers the houses. Montag’s wife is so addicted to this technology that she is not logical any more; enormous screens in the house surround her. With small microphones in her ears, she cannot think and speak about other things, she is spelled with the same synthetic music and the ocean noises. Montag cannot communicate with her. She is not a sociable person any more:

„Without turning on the light he imagined how this room would like. His wife stretched on the bed, uncovered and cold, like a body displayed on the lid of a tomb, her eyes fixed to the ceiling by invisible threads of steel, immovable. And in her ears the little Seashells, the thimble radios tamped tight, and an electronic ocean of sound, of music and talk and music and talk coming in, coming in on the shore of her unsleeping mind. The room was indeed empty. Every night waves came in and bore her off on their great tides of sound, floating her, wide – eyed, toward morning. There had been no night in the last two years that Mildred had not swum that sea, had not gladly gone down in it for the third time.”(10)

People are afraid of hidden screens and microphones in dystopian universe. They do not trust one another. They feel that someone is watching them all the time, Big Brother is

watching them, but Big Brother has the eyes of the Christ, so he must be very kind. Government must be very kind, they should believe.

However, we have a completely different situation in “Handmaid’s Tale”. In the novel, technology seems to have reversed. Gilead is not an advanced technological dystopia. We cannot see any screens, microphones and technologically elaborated machines in Gilead. The government has a very big problem of birth declining and they even do not use reproduction methods. They do not have laboratories and medicines to improve birth rate as we have in “Brave New World” and in “Fahrenheit 451”. On the other hand, Margaret Atwood’s second novel “Oryx and Crake” depicts the opposite: big laboratories, genetically modified organisms, pharmaceutical companies and organic farms. Technology in this novel is the threat and curse to the humankind as it brings the universe to the end. Technology brings the universe to apocalypse:

“The technology and science that came to rescue Homo sapiens from becoming extinct, themselves became the ultimate reason for human beings to become extinct in the novel. Technology could be a boon when handled positively and the same could become a curse when mishandled and cause devastating effects. In the novel “Oryx and crake” Margaret Atwood shows how the pharmaceutical companies have misled and mishandled technology creating a complete catastrophe, and they have ultimately paved the way for the impending apocalypse” (Priyavarshini, 2017:2).

In the Organic farms crazy scientists make human organs and tissues in animals’ body and this genetically modified brain makes them dangerously clever. The British writer and literary critic Natasha Walter talks about “Oryx and Crake” and says that we must not trust the scientists, as they are sometimes very dangerous:

“In *Oryx and Crake* Atwood is putting across a relevant and intelligent political message, which can easily be summed up: don't trust the scientists and the big corporations to run the world” (Walter, 2003:2).

For Margaret Atwood these two extremes, on one hand the universe without technology and on the other hand, the universe with very advanced technology create the dystopia, in case they are used incorrectly.

Dystopian totalitarian government does not want people with high education, as they can have many questions and see what happens in the future. Educated people will be difficult to control, that is why the government is striving to form and govern an anti-intellectual society.

In Orwell's “1984” the system, through which the government gains anti-intellectualism, is “newspeak”. It is the system, a new language, that contains words and phrases that make it impossible to think differently or to think of a different idea unacceptable for the government. If it exists in the mind, it will be impossible to express it. In fact, this is the control of minds:

„The purpose of newspeak was not only to provide a medium of expression for the world-view and mental habits proper to the devotees of *Ingsoc*, but to make all other modes of thought impossible. It was intended that when Newspeak had been adopted once and for all and *Oldspeak* forgotten, a heretical thought - that is a thought diverging from the principles of *Ingsoc* - should be literary unthinkable, at least so far as thought is dependent on words” (Orwell 1989:373).

Margaret Atwood also creates this kind of language, that functions identically, but in this case, religion is used to influence over people. Religious prayers, biblical phrases are used to make people think and act like the government wishes. At the beginning of the book, we see “the red center”. It is some kind of educational institute, but they do not teach anything,

except the monologs of Aunts, where they speak about the spirit of the soul, humility, about the advantages of being handmaids and their pure mission to save the world, to reproduce. Besides this, handmaids are even banned to read and write:

„Who knows what we'd make of it (the Bible), if we ever got our hands on it? We can be read to from it, by him, but we cannot read". (Atwood 2008:127).

Every character in the dystopian society feels that they are the slaves of the language. They have no competence in language to express what they feel. Sometimes they feel like different, but they do not know how to say this, they even do not know what it is. The system is already in their mind, very deeply and they cannot escape from this new language. In "Handmaid's Tale", O'Fred wants to know something, something different, but she does not know what it is:

„What would you like"? He says still with that lightness, as if it is a money transaction merely, and a minor one at that: candy, cigarettes.

” Besides hand lotion, you mean” I say.

“Besides hand lotion” he agrees.

“I would like.....” I say. “I would like to know”. It sounds indecisive, stupid even. I say it without thinking.

“Know what”? He says.

“Whatever there is to know” I say. (Atwood 2008:230).

The government uses language in order to limit the ideas, to limit any kind of different opinions. The screens in "Fahrenheit 451" get this effect, where we have the houses, which have big screens, instead of walls and the same program every day, where people hold meaningless dialogues and everyone in the society is addicted to these programs.

They speak and act like the people in this program, talk about nothing, laugh about nothing; they do not worry and think that they are very happy. So the main goal is achieved: people think and act, as they are one. Government knows that books are very dangerous for this universal happiness, because reading means thinking. You must not think in the dystopian society, you must be happy:

„So now do you see why books are hated and feared? They show the pores in the face of life. The comfortable people want only wax moon faces, poreless, hairless, and expressionless. We are living in a time when flowers are trying to live on flowers, instead of growing on good rain and black loam. Even fireworks, for all their prettiness come from the chemistry of the earth”(Bradbury 2012:79).

So, education is ignored in dystopian universe. It is very symbolic that the place where, there is Harvard University is now the prison in Gilead in Margaret Atwood’s “Handmaid’s Tale “, which is controlled by the secret police “Eye” and the walls which surround Harvard University are used to hang the bodies of traitors. This is the symbol of the changed universe. As the place where students get education has become the place of suffer and violence. It is the ignorance of all the concepts that students get to know at universities.

They do not have universities in Gilead, but they have special centres, where they work to change and transform everything that is dangerous for totalitarian government. In the “Red Centre” maids have everyday lessons. Aunts try to vanish every single memory from their heads that are connected with their old lives. They use the re-identification method. They change their names, their thoughts, and their individuality. For the next generation, it will be easier, maids will not need everyday teaching. Everything that was before Gilead will disappear, as Aunt Lidia says:

„You are the transition generation, said aunt Lydia. It is the hardest for you. We know the sacrifices you are being expected to make. It is hard when men revile you. For the ones

who come after you, it will be easier. They will accept their duties with willing hearts. She did not say: Because they will have no memories, of any other way. (Atwood 2008:127).

In dystopian novels, government certainly uses other means as well to succeed in achieving the goals such as many kinds of punishment, imprisonment, torture and spy institutes. However, the above mentioned mental methods are the most successful, because with these methods government does not need too much effort to control people. They are just the same, they do not need to be checked because mental control means the control of individuality.

Dystopian government is the totalitarian government that works very tellingly. They make the society as a very automatic system to operate. Among many ways, the most useful for them is the religion, as the power, as a very painless method to control, because they say that they do not want this – the God wants this. Drugs and technology are the second powerful weapon, because they make people addicted, like robots, with the same thoughts, with the same opinions, even with the same appearance. By these mechanisms, they make the illusion of perfect happiness, stability, equality and solidarity. In fact, reality is the opposite. Dystopian authors predict, that in the future there will be no individuality, no religion, no equality and solidarity. Unfortunately, the authors of dystopian novels predict that dystopian society is an anti-intellectual totalitarian society.

Conclusion

Dystopian genre represents problems existing in the real world that might lead us to fatal consequences. These problems emerge in all spheres of our society – political, social, economic, religious, feministic, etc.

Around 400 dystopian novels had been created only in English language by 1900 and thousands in other languages.

As Patrick Taylor says, the main characteristics of a dystopian novel are: propaganda used for control of society, restriction of free thinking, nominal boss or concept is idolized by the society, people are under permanent control, they have fear to the outer world, everything that is natural is rejected, the society lives in disguise of illusion of utopian country.

Besides these characteristics, dystopian novels mostly have specific previous history, character-protagonist, climax and denouement.

Contemporary Canadian author, Margaret Atwood, whose novels are analyzed by us as an example of dystopian genre, has played an important role in the development of the genre and has made it more diverse. She depicts the leader in a role of god-figure as well as religious rituals that have specific function. She has also brought a novelty in dystopian genre – Christian government. “Handmaid’s Tale” is the only dystopian novel that represents society ruled by the Christian authority. Names, prayers, Christian rituals are similar to the Bible.

The country uses a biblical language in everyday speech. For instance, common greeting for handmaids are the phrases: „Blessed be the fruit”, “May the Lord open”, police officers in Gilead are called “Guardians of the faith” and even shops have names inspired by the Bible: “Lilies of the field”, “Milk and honey” “all flesh”. Military forces have names like “The angels of the apocalypse, Fourth division”, “The twenty-first battalion of the angels of light”. Names copied invariably from the Bible cannot be found in any other dystopian novels except Atwood’s “Handmaid’s Tale”.

On the one hand, Margaret Atwood considers religious fanaticism as the greatest threat for the future society. She represents the danger of religion under the control of

politicians. As the author says, “Handmaid’s Tale” is a protest against religion that is a disguise of the authority and powerful tool used for controlling of the mass.

Another extreme is the novel “Oryx and Crake”, where the society is godless and anyone can pretend to be a god. In this novel, scientists play the role of god-figures as they are able to create anything in their laboratories: human beings, animals, plants.

These two extremes create concept of dystopia in Margaret Atwood’s works.

From the political point of view, Margaret Atwood’s novels follow the same path as her predecessors. Totalitarian government rules the society and is nourished by anti-intellectualism, since unintelligent people are much easier to control.

Apart from following the heritage of the utopian-dystopian genre, Atwood brings novelties to dystopian novels from the political point of view. She highlights the conditions of women oppressed by men’s authority.

Finally, it can be concluded that Margaret Atwood has brought new themes to the dystopian novel and gave a new direction to the development of the genre.